

Восьмий
апеляційний
адміністративний суд

15
2005 - 2020
РОКІВ

Кодекс
адміністративного
судочинства України

ОГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ

КАС ВС та ВП ВС, якими скасовано
або змінено судові рішення
Восьмого апеляційного
адміністративного суду

2020/1

ВСТУП

Шановні колеги, Вашій увазі пропонується перший випуск періодичного огляду судових рішень Верховного Суду, якими скасовані (змінені) судові рішення Восьмого апеляційного адміністративного суду.

Огляд судових рішень здійснюється з метою ознайомлення суддів та працівників апарату суду з судовою практикою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду та Великої Палати Верховного Суду.

У випуску розкрито короткий зміст судових рішень по справах, що перебували на розгляді Верховного Суду із зазначенням причин скасування або зміни судових рішень.

У огляді також проаналізовано відповідні судові рішення та викладено основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі.

Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на сайті Єдиного державного реєстру судових рішень.

Інформація, що міститься в огляді, має допоміжний та довідковий характер та не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка наявна у тій чи іншій судовій справі.

Випуск включає судові рішення Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду та Великої Палати Верховного Суду за період з 1 січня по 31 січня 2020 року.

Зауваження та пропозиції щодо наповнення огляду просимо вносити у відділ судової статистики та узагальнення судової практики Восьмого апеляційного адміністративного суду.

Зміст

1. Огляд судових рішень, якими скасовані (змінені) судові рішення Восьмого апеляційного адміністративного суду з підстав порушення норм процесуального права.	7
1.1. Щодо порушення вимог ст. 295 КАС України.	7
1.1.1. Звернення податкового органу до суду з питання стягнення з платника податків сум податкового боргу може мати місце не лише шляхом звернення до суду із відповідною заявою в порядку, встановленому ст. 283 КАС України, але й може реалізовуватись шляхом подання позову в загальному порядку.	7
1.1.2. Правило встановлення обмежень доступу до суду у зв'язку з пропуском строку звернення повинно застосовуватися з певною гнучкістю і без надзвичайного формалізму, воно не застосовується автоматично і не має абсолютного характеру; перевіряючи його виконання слід звертати увагу на обставини справи.	8
1.1.3. Згідно приписів пункту 4 частини першої ст. 299 КАС України суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження, якщо наведені підстави для поновлення строку апеляційного оскарження визнані судом неповажними.	10
1.1.4. Причини пропуску строку на апеляційне оскарження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності підлягають оцінці на предмет їх поважності в загальному порядку, передбаченому КАС України, із урахуванням визначених частиною четвертою ст. 286 КАС України особливостей, і суд апеляційної інстанції не обмежений у повноваженні щодо поновлення цього строку за наявності відповідних підстав.	12
1.1.5. Недотримання судом першої інстанції порядку проголошення та вручення (надсилання) копій судових рішень, визначеного ч. 2 ст. 271 КАС України може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження, з урахуванням інших фактичних обставин.	14
1.2. Щодо порушення вимог ст. 298 КАС України.	16
1.2.1. В разі надання представником копії довіреності, а не її оригіналу, навіть належним чином незасвідченої, у суду відсутні підстави вважати, що апеляційну скаргу підписано особою, яка не має права її підписувати.	16
1.2.2. Така процесуальна підстава для повернення апеляційної скарги, як непідтвердження повноважень щодо підписання скарги, п. 1 ч. 4 ст. 298 КАС України не передбачена.	17

1.2.3. При застосуванні норми ч. 4 ст. 59 КАС України слід мати на увазі, що її зміст не дає підстави вважати визначені в ній документи, якими можуть підтверджуватися повноваження адвоката, виключними.	19
1.2.4. Ордер, який видано, є самостійним документом, що підтверджує повноваження адвоката. Надання договору про правничу допомогу, його копії або витягу разом із ордером чинна редакція КАС України не вимагає.	21
1.2.5. Слід вважати підтвердженими повноваження представника юридичної особи на підставі завіреної ним копії довіреності, якщо право цього представника засвідчувати своїм підписом копії документів впливає зі змісту виданої йому довіреності та за відсутності у ній відповідного застереження на вчинення певної дії.	22
1.2.6. П. 13 ч. 2 ст. 9 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» слід розуміти, як двоелементну нормативну конструкцію, яка містить у собі дані щодо особи або осіб, яким надано право на представництво юридичної особи та дані щодо наявності у такої особи обмежень на відповідне представництво.	24
1.3. Щодо порушень правил підсудності.	26
1.3.1. Спори щодо відшкодування вартості навчання особою, яка перебуває або перебувала на посадах, віднесених до державної або публічної служби, за позовом суб'єкта владних повноважень підлягають вирішенню в порядку адміністративного судочинства.	26
1.3.2. Рішення державних органів з питань володіння та користування культовими будівлями і майном можуть бути оскаржені до суду в порядку, передбаченому ЦПК України.	27
1.3.3. Перевищення встановленого терміну прийняття рішень про реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій, як і рішення про відмову в реєстрації статуту (положення) релігійної організації може бути оскаржено до суду в порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством України.	29
1.3.4. Неправильним є поширення юрисдикції адміністративних судів на той чи інший спір тільки тому, що відповідачем у справі є суб'єкт владних повноважень, визначальною ознакою справи адміністративної юрисдикції є суть (зміст, характер) спору.	31
1.3.5. Законодавець відносить спори, пов'язані з реєстрацією статутів релігійних організацій та припиненням їх діяльності, до цивільної юрисдикції (частина двадцять перша статті 14, частина друга статті 15, частина п'ята статті 15, частина п'ята статті 16 Закону України від 23.04.1991 № 987-ХІІ «Про свободу совісті та релігійні організації»).	32
1.3.6. Спір з приводу оскарження постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, прийнятої під час дії Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження», підлягає розгляду в	

порядку адміністративного судочинства незалежно від того, яким органом, у тому числі судом якої юрисдикції, було видано виконавчий документ.	35
1.4. Щодо порушень інших норм процесуального права.	37
1.4.1. У відзиві на апеляційну скаргу можуть зазначатися не лише обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги, але й у разі необхідності, клопотання.	37
1.4.2. Не вважаються зміною підстав позову доповнення його новими обставинами при збереженні в ньому первісних обставин та зміна посилання на норми матеріального чи процесуального права або інше наведення іншого праворозуміння таких норм.	38
1.4.3. Виправляючи описки, суди повинні зазначати мотиви, з яких суди доходять висновку, що у рішенні дійсно була допущена описка, якщо вона не носить очевидного характеру або заперечується учасниками справи.	41
1.4.4. Обов'язковою умовою зупинення провадження у справі є звернення обох сторін з клопотанням про надання їм часу для примирення – до закінчення строку, про який сторони заявили у клопотанні.	43
2. Огляд судових рішень, якими скасовані (змінені) судові рішення Восьмого апеляційного адміністративного суду з підстав порушення норм матеріального права.	45
2.1. Посилання в обох наказах на порушення позивачем приписів Закону України «Про державну таємницю» не свідчить про повторне притягнення його до відповідальності, а скоріше свідчить про те, що позивач неодноразово порушував ці норми.	45
2.2. Невиконання позивачем умов договору в майбутньому жодним чином не впливає на факт отримання коштів (попередньої оплати) та не скасовує обов'язок платника включити суму отриманих коштів до загального річного оподаткованого доходу у деклараціях.	47
2.3. Дія Типових правил щодо обладнання секторів для тримання засуджених до довічного позбавлення волі не розповсюджується на колонії з максимальним рівнем безпеки, а тільки на такі, що мають середній рівень...	50
2.4. Законом № 1736-VIII, передбачено, що до вкладу прирівнюються кошти, які залучені від фізичної особи, як позика або вклад до небанківської фінансової установи через банк, що виступив повіреним за відповідним договором і на день набрання чинності Законом № 1736-VIII віднесений до категорії неплатоспроможних, якщо при цьому банком не було поінформовано фізичну особу під розпис про непоширення на такі кошти гарантій, передбачених цим Законом, а фізична особа, яка розмістила, надала такі кошти, прирівнюється до вкладника.	52
2.5. У п. 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.07.1998 № 604-р «Про додаткові заходи щодо збереження місць поховань у населених пунктах	

- України» не зазначено, що воно стосується органів місцевого самоврядування в частині зобов'язання взяти на облік місця, де залишилися сліди давніх поховань, організувати їх обстеження та вивчення з наступним оприлюдненням результатів досліджень в засобах масової інформації. 54
- 2.6. Резидент є вільним у виборі форми розрахунків за зовнішньоекономічними операціями з-поміж тих, що не суперечать законам України, а тому перебування таких операцій на контролі саме по собі не спричиняє наслідку у вигляді застосування штрафних санкцій (пені), передбачених ст. 4 Закону № 185/94-ВР. Припинення зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог є складовою гарантованого Конституцією України права на свободу підприємницької діяльності та може бути обмежено виключно законами України. 57
- 2.7. Приписи пункту 15 розділу XI Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про Національну поліцію», за своїм змістом не розповсюджують порядок отримання одноразової грошової допомоги, інших виплат, передбачених Законом України «Про міліцію», на осіб, які набули право на відповідні виплати після втрати чинності Законом України «Про міліцію», а лише зберігає такий порядок для тих, хто набув право на ці виплати до набрання чинності Законом України «Про Національну поліцію». 60
- 2.8. Правова природа наказу Уповноваженої особи Фонду про визнання правочинів нікчемними унеможливорює здійснення судового розгляду щодо визнання його недійсним, а тому позовні вимоги про визнання протиправним та скасування наказу в частині визнання правочину за договором банківського вкладу (депозиту), укладеного між банком та позивачем, нікчемним, не можуть бути розглянуті в судовому порядку. 62
- 2.9. Для повного, об'єктивного та всебічного з'ясування обставин справи суду необхідно надати належну правову оцінку кожному окремому доказу та їх сукупності, які містяться в матеріалах справи або витребовуються, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, з посиланням на це в мотивувальній частині свого рішення. 66

1. Огляд судових рішень, якими скасовані (змінені) судові рішення Восьмого апеляційного адміністративного суду з підстав порушення норм процесуального права.

1.1. Щодо порушення вимог ст. 295 КАС України.

1.1.1. Звернення податкового органу до суду з питання стягнення з платника податків сум податкового боргу може мати місце не лише шляхом звернення до суду із відповідною заявою в порядку, встановленому ст. 283 КАС України, але й може реалізовуватись шляхом подання позову в загальному порядку.

В листопаді 2018 року Головне управління ДФС в Івано-Франківській області звернулось до суду з позовом до Державного підприємства «Івано-Франківський котельно-зварювальний завод» про стягнення з рахунків в банках, які обслуговують Підприємство, та за рахунок готівки, що належить останньому, коштів в дохід бюджету.

Івано-Франківський окружний адміністративний суд своїм рішенням від 20.02.2019 позов задовольнив: стягнув з рахунків Підприємства у банках та за рахунок належної відповідачу готівки в дохід Державного бюджету України 4 730 102,66 грн.

Ухвалою від 11.04.2019 Восьмий апеляційний адміністративний суд залишив апеляційну скаргу без розгляду у зв'язку із пропуском Підприємством встановленого ч. 8 ст. 283 КАС України строку.

Не погоджуючись із постановленою судом ухвалою від 11.04.2019, відповідач звернувся до Верховного Суду з касаційною скаргою, в якій просив її скасувати та направити справу до цього ж суду для продовження розгляду.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду підтримала доводи касаційної скарги, з огляду на таке.

Рішення суду першої інстанції прийнято в порядку письмового провадження, а його текст виготовлений того ж дня; при цьому, приймаючи рішення, суд керувався положеннями ст.ст. 244-246 КАС України зазначив про можливість оскарження рішення протягом тридцяти днів, починаючи з 20 лютого 2019 року.

Крім того, колегія суддів зазначила, що ані положення КАС України, ані норми податкового законодавства не містять імперативної вказівки про те, що звернення податкового органу до суду з питання стягнення з платника податків сум податкового боргу може мати місце лише шляхом звернення до суду із

відповідною заявою в порядку, встановленому ст. 283 КАС України, та не може реалізовуватись шляхом подання позову в загальному порядку, що й мало місце у даній справі, проте така обставина залишилась поза увагою суду апеляційної інстанції.

Враховуючи зазначене, ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11.04.2019 скасували, а справу направили до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

Детальніше з текстом постанови ВС від 30.01.2020 у справі № 0940/2276/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87297305>

1.1.2. Правило встановлення обмежень доступу до суду у зв'язку з пропуском строку звернення повинно застосовуватися з певною гнучкістю і без надзвичайного формалізму, воно не застосовується автоматично і не має абсолютного характеру; перевіряючи його виконання слід звертати увагу на обставини справи.

В липні 2019 року ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до інспектора роти № 3 батальйону Управління патрульної поліції у Волинській області, Управління патрульної поліції у Волинській області про скасування постанови про адміністративне правопорушення.

Любешівський районний суд Волинської області рішенням від 19.08.2019 адміністративний позов задовольнив частково.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 30.09.2019 залишив апеляційну скаргу без руху з підстав, передбачених ч. 3 ст. 298 КАС України, і надав апелянтові строк у десять днів із моменту отримання копії цієї ухвали для усунення недоліків апеляційної скарги.

На виконання вищезгаданої ухвали відповідач подав заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження. В обґрунтування поважності причин пропуску встановленого процесуальним законом десятиденного строку послався на отримання копії оскаржуваного судового рішення від 19.08.2019, проголошеного без його участі, 02.09.2019.

Ухвалою від 18.10.2019 Восьмий апеляційний адміністративний суд визнав неповажними вказані відповідачем причини пропуску строку на апеляційне оскарження та відмовив у відкритті апеляційного провадження.

Восьмий апеляційний адміністративний суд, визнаючи неповажними причини пропуску відповідачем строку на апеляційне оскарження й відмовляючи у відкритті апеляційного провадження, виходив із того, що ч. 4 ст. 286 КАС України передбачено, що апеляційні скарги на судові рішення у справах, визначених цією статтею, можуть бути подані протягом десяти днів з дня його проголошення.

Верховний Суд вказав на помилковість зазначеного висновку з таких підстав.

Дійсно, ст. 286 КАС України є спеціальною нормою процесуального закону, що визначає особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності, та ч. 4 якої встановлює спеціальні у відношенні до ст. 295 КАС України строк на апеляційне оскарження (протягом десяти днів) і порядок обчислення цього строку (з дня проголошення судового рішення).

Однак загальний аналіз ст. 286 КАС України дає підстави для висновку про те, що нею, на відміну від ч. 5 ст. 270 КАС України, не обмежено повноваження суду апеляційної інстанції щодо поновлення строку на апеляційне оскарження в порядку ч. 3 ст. 295 КАС України.

Отже, причини пропуску строку на апеляційне оскарження у справах цієї категорії підлягають оцінці на предмет їх поважності в загальному порядку, передбаченому КАС України, із урахуванням визначених ч.4 ст. 286 КАС України особливостей, і суд апеляційної інстанції не обмежений у повноваженні щодо поновлення цього строку за наявності відповідних підстав.

Крім того, у справах цієї категорії, які є терміновими в розумінні КАС України, надзвичайно важливим в аспекті реалізації учасником справи права на апеляційне оскарження є дотримання судом першої інстанції порядку проголошення та вручення (надсилання) копій судових рішень, визначеного ч. 2 ст. 271 КАС України. Недотримання судом першої інстанції цього порядку може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження, з урахуванням інших фактичних обставин.

Європейський суд з прав людини зазначив, що правило встановлення обмежень доступу до суду у зв'язку з пропуском строку звернення повинно застосовуватися з певною гнучкістю і без надзвичайного формалізму, воно не застосовується автоматично і не має абсолютного характеру; перевіряючи його виконання слід звертати увагу на обставини справи.

Отже, Верховний Суд указує на передчасність висновків апеляційного суду про неповажність причин пропуску апелянтом строку на апеляційне оскарження.

Ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 18.10.2019 скасовано, а справу направлено до апеляційного суду для продовження розгляду на стадії вирішення питання щодо відкриття апеляційного провадження.

Детальніше з текстом постанови ВС від 29.01.2020 у справі № 162/506/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87238236>

1.1.3. Згідно приписів пункту 4 частини першої ст. 299 КАС України суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження, якщо наведені підстави для поновлення строку апеляційного оскарження визнані судом неповажними.

У жовтні 2017 року Підприємство «Агентство інформації та реклами «Медіа-Захід» звернулось до суду з позовом до Головного управління ДФС у Львівській області, в якому просило визнати протиправним та скасувати рішення про застосування до позивача штрафних санкцій та визнати протиправною та скасувати вимогу про сплату боргу (недоїмки), згідно якої позивач має сплатити суму недоїмки зі сплати єдиного внеску, штрафів та пені на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням від 21.05.2018 (рішення складено в повному обсязі 31.05.2018) адміністративний позов задовольнив.

Не погодившись з рішенням суду першої інстанції, відповідач оскаржив його в апеляційному порядку до Львівського апеляційного адміністративного суду.

Львівський апеляційний адміністративний суд ухвалою від 20.07.2018 залишив вказану апеляційну скаргу без руху, у зв'язку з її невідповідністю вимогам ст. 296 КАС України (ненадання документа про сплату судового збору), та встановив заявнику десятиденний строку з моменту отримання копії цієї ухвали для усунення виявлених судом недоліків.

У межах встановленого ухвалою від 20.07.2018 строку, контролюючий орган звернувся до суду апеляційної інстанції із заявою про продовження строку для усунення недоліків, мотивуючи її відсутністю на рахунку відповідача в достатній кількості кошторисних призначень та відкритих асигнувань необхідних для сплати судового збору за подання апеляційної скарги у даній справі.

Львівський апеляційний адміністративний суд ухвалами від 14.08.2018 та 18.09.2018 продовжував строк для усунення недоліків апеляційної скарги.

У межах встановленого ухвалою від 18.09.2018 строку, контролюючий орган втретє звернувся до суду з клопотанням про продовження строку на усунення недоліків апеляційної скарги щодо надання доказів сплати судового збору, яке мотивоване неможливістю такої сплати з причин аналогічних тим, що були зазначені скаржником у клопотаннях про продовження строку поданих раніше.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 24.10.2018 відмовив у задоволенні клопотання відповідача про продовження строку на усунення недоліків апеляційної скарги щодо сплати судового збору з підстав його необґрунтованості, а апеляційну скаргу повернув заявнику.

Головне управління ДФС у Львівській області 20.05.2019 вдруге, тобто із значним пропуском строку на апеляційне оскарження, звернулося до суду апеляційної інстанції з апеляційною скаргою на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 21.05.2018 долучивши до такої скарги документ про часткову сплату судового збору у розмірі 28 815,00 грн. При цьому скаржником до апеляційної скарги, також було долучено клопотання про поновлення строку апеляційного оскарження, в обґрунтування якого відповідачем зазначено про неможливість сплати судового збору раніше у зв'язку з тривалістю проведення процедури виділення відповідної суми коштів необхідної для такої сплати та систематичним блокуванням рахунків відповідача у зв'язку з безспірним списанням коштів за виконавчими листами відносно останнього.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 13.06.2019 відмовив у задоволенні клопотання Головного управління ДФС у Львівській області про поновлення строку на апеляційне оскарження судового рішення, а подану відповідачем апеляційну скаргу залишив без руху з огляду на її невідповідність вимогам ст.ст. 296, 298 КАС України. Цією ж ухвалою суд запропонував скаржнику у десятиденний строк з моменту отримання копії даної ухвали усунути недоліки апеляційної скарги шляхом звернення до суду: 1) із заявою про поновлення строку на апеляційне оскарження із наведенням у ній інших поважних причин пропуску процесуального строку на апеляційне оскарження з доданням відповідних доказів; 2) із доказами про доплату судового збору в розмірі 810 582,00 грн (з урахуванням сплаченої суми).

На виконання вимог ухвали від 13.06.2019, в межах відведеного судом строку, на адресу суду надійшло клопотання Головного управління ДФС у Львівській області про усунення недоліків апеляційної скарги.

В заявленому клопотанні відповідач просив суд поновити строк на апеляційне оскарження рішення Львівського окружного адміністративного суду від 21.05.2018, відкрити апеляційне провадження у справі № 813/3384/17, а якщо суд дійде висновку про недостатність сплаченої суми судового збору – відстрочити решту недоплаченої суми судового збору (у розмірі 810 582,00 грн) до ухвалення судового рішення по даній справі по суті позовних вимог.

Свої вимоги відповідач обґрунтовував тим, що з метою дотримання строків апеляційного оскарження, Головне управління ДФС у Львівській області впродовж 2018-2019 років зверталось з листами до Міністерства фінансів України, Головного управління ДФС України про недостатність коштів на сплату судового збору та необхідності перерозподілу наявних кошторисних призначень. Втім, до моменту звернення з вказаним клопотанням платежі на казначейському рахунку відповідача не проводились у зв'язку з відсутністю кошторисних призначень та перебуванням на виконанні в Головному управлінні Державної казначейської служби України у Львівській області наказів Господарського суду Львівської області та виконавчих листів Львівського окружного адміністративного суду.

Восьмий апеляційний адміністративний суд 19.07.2019 постановив ухвалу, якою відмовив Головному управлінню ДФС у Львівській області у задоволенні клопотань про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції (у зв'язку з визнанням наведених відповідачем причин пропуску строку апеляційного оскарження неповажними) та відстрочення сплати судового збору до ухвалення судового рішення по суті позовних вимог, а апеляційну скаргу, на підставі п. 1 ч. 4 КАС України та з урахуванням ст. 298 КАС України, повернув скаржнику.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду погодилася з висновками суду апеляційної інстанції.

Оскільки Головним управлінням ДФС у Львівській області не доведено наявність обґрунтованих підстав для поновлення строку на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції, апеляційний адміністративний суд дійшов правильного висновку щодо необхідності відмови відповідачу у задоволенні клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення суду.

Проте, Восьмий апеляційний адміністративний суд, надавши оцінку поданому відповідачем на виконання вимог ухвали від 13.06.2019 про залишення апеляційної скарги без руху клопотанню про поновлення пропущеного строку апеляційного оскарження та визнавши наведені у ньому причини пропуску такого строку неповажними, повернув апеляційну скаргу заявнику, тоді як приписи п. 4 ч. 1 ст. 299 КАС України передбачають, у такому випадку, відмову у відкритті апеляційного провадження.

За таких обставин, Верховний Суд дійшов висновку, що Восьмий апеляційний адміністративний суд, постановивши ухвалу від 19.07.2019 про повернення апеляційної скарги заявнику, порушив норми процесуального права, у зв'язку з чим його рішення підлягає скасуванню із передачею справи для продовження розгляду.

Детальніше з текстом постанови ВС від 24.01.2020 у справі № 813/3384/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87144674>

1.1.4. Причини пропуску строку на апеляційне оскарження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності підлягають оцінці на предмет їх поважності в загальному порядку, передбаченому КАС України, із урахуванням визначених частиною четвертою ст. 286 КАС України особливостей, і суд апеляційної інстанції не обмежений у повноваженні щодо поновлення цього строку за наявності відповідних підстав.

В квітні 2019 року позивач – ОСОБА_1 звернувся до суду із позовом до Управління патрульної поліції у Тернопільській області Департаменту патрульної поліції, у якому просив скасувати постанову про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення та закрити провадження у справі.

Тернопільський міськрайонний суд Тернопільської області рішенням від 09.08.2019 адміністративний позов задовольнив.

Зазначене рішення ухвалено у відкритому судовому засіданні без участі сторін. Супровідний лист суду першої інстанції щодо направлення на адресу позивача копії указанного рішення датовано 28.08.2019. Матеріали справи не містять доказів направлення та вручення вказаного рішення відповідачу.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 05.11.2019 залишив апеляційну скаргу без руху і надав апелянтові строк у десять днів із моменту отримання копії цієї ухвали для усунення недоліків апеляційної скарги шляхом подання до Восьмого апеляційного адміністративного суду заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження із зазначенням поважних причин пропуску такого строку.

На виконання ухвали про залишення апеляційної скарги без руху відповідач подав заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження. В обґрунтування поважності причин пропуску встановленого процесуальним законом десятиденного строку оскарження рішень у цій категорії справ, апелянт послався на не отримання копії оскаржуваного судового рішення.

Ухвалою від 19.11.2019 Восьмий апеляційний адміністративний суд визнав неповажними вказані відповідачем причини пропуску строку на апеляційне оскарження та відмовив у відкритті апеляційного провадження, мотивуючи своє рішення тим, що ч. 4 ст. 286 КАС України передбачено, що апеляційні скарги на судові рішення у справах, визначених цією статтею, можуть бути подані протягом десяти днів з дня його проголошення.

Верховний Суд вказує на помилковість зазначеного висновку з таких підстав.

Загальний аналіз ст. 286 КАС України дає підстави для висновку про те, що нею, на відміну від ч. 5 ст. 270 КАС України, не обмежено повноваження суду апеляційної інстанції щодо поновлення строку на апеляційне оскарження в порядку ч. 3 ст. 295 КАС України.

Отже, причини пропуску строку на апеляційне оскарження у справах цієї категорії підлягають оцінці на предмет їх поважності в загальному порядку, передбаченому КАС України, із урахуванням визначених ч. 4 ст. 286 КАС України особливостей, і суд апеляційної інстанції не обмежений у повноваженні щодо поновлення цього строку за наявності відповідних підстав.

Крім того, у справах цієї категорії, які є терміновими в розумінні КАС України, надзвичайно важливим в аспекті реалізації учасником справи права на апеляційне оскарження є дотримання судом першої інстанції порядку проголошення та вручення (надсилання) копій судових рішень, визначеного ч. 2 ст. 271 КАС України. Недотримання судом першої інстанції цього порядку може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження, з урахуванням інших фактичних обставин.

Інше тлумачення зазначених норм процесуального права нівелює доцільність застосування ч. 3 ст. 298 КАС України із метою належної оцінки причин пропуску строку на апеляційне оскарження у відповідних категоріях справ, а також створює передумови для безпідставного обмеження права особи на апеляційне оскарження, що є неприпустимим.

Відтак, покладений в основу оскаржуваного судового рішення висновок суду апеляційної інстанції був передчасним.

Ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 19.11.2019 скасовано, а справу направлено до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду на стадії вирішення питання щодо відкриття апеляційного провадження.

Детальніше з текстом постанови ВС від 29.01.2020 у справі № 607/8447/19 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87238414>

1.1.5. Недотримання судом першої інстанції порядку проголошення та вручення (надсилання) копій судових рішень, визначеного ч. 2 ст. 271 КАС України може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження, з урахуванням інших фактичних обставин.

У серпні 2019 року ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати протиправною та скасувати постанову молодшого лейтенанта поліції 4 роти 1 батальйону Управління патрульної поліції у Волинській області Лукашик А. М. у справі про адміністративне правопорушення та провадження у справі закрити.

Гошанський районний суд Рівненської області рішенням від 30.09.2019 адміністративний позов ОСОБА_1 задовольнив.

Восьми апеляційний адміністративний суд ухвалою від 06.11.2019 апеляційну скаргу залишив без руху та надав десятиденний строк з дати отримання цієї ухвали для усунення недоліків шляхом подання заяви про поновлення строку апеляційного оскарження із наведенням поважних підстав пропуску такого строку.

На виконання вимог ухвали апеляційного суду, Департамент патрульної поліції Національної поліції України подав заяву про поновлення процесуального строку на апеляційне оскарження В обґрунтування причин

пропуску строку зазначив, що повний текст оскарженого судового рішення від 30.09.2019 було отримано засобами поштового зв'язку 11.10.2019, а з апеляційною скаргою звернувся 16.10.2019, тобто протягом десяти днів з дня вручення копії рішення суду.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 29.11.2019 відмовив у відкритті апеляційного провадження, посилаючись на те, що норми ст. 286 КАС України є спеціальними відносно ст. 295 КАС України, а відтак строк на апеляційне оскарження судового рішення становить десять днів з моменту його проголошення. Разом з тим, відлік строку на апеляційне оскарження судового рішення з дати отримання особою рішення суду для термінових справ нормами КАС України не передбачений.

Колегія судді Касаційного адміністративного суду не погодилась з висновками суду апеляційної інстанції, з огляду на наступне.

У справах цієї категорії, які є терміновими в розумінні КАС України, надзвичайно важливим в аспекті реалізації учасником справи права на апеляційне оскарження є дотримання судом першої інстанції порядку проголошення та вручення (надсилання) копій судових рішень, визначеного ч. 2 ст. 271 КАС України. Недотримання судом першої інстанції цього порядку може бути підставою для поновлення строку на апеляційне оскарження, з урахуванням інших фактичних обставин.

Інше тлумачення зазначених норм процесуального права нівелює доцільність застосування ч. 3 ст. 298 КАС України із метою належної оцінки причин пропуску строку на апеляційне оскарження у відповідних категоріях справ, а також створює передумови для безпідставного обмеження права особи на апеляційне оскарження, що є неприпустимим.

Частиною першою ст. 271 КАС України передбачено, що у справах, визначених ст.ст. 273-277, 280-289 цього Кодексу, суд проголошує повне судове рішення.

Копії судових рішень у справах, визначених цією статтею, невідкладно видаються учасникам справи або надсилаються їм, якщо вони не були присутні під час його проголошення (ч. 2 ст. 271 КАС України).

Суд апеляційної інстанції не надав належної оцінки таким доводам відповідача в обґрунтування поважності причин пропуску строку, як несвоєчасне направлення судом першої інстанції оскаржуваного рішення, та відповідно його отримання скаржником.

З матеріалів справи слідує, що рішення суду першої інстанції ухвалене у відкритому судовому засіданні 30.09.2019 за відсутності сторін, в резолютивній частині якого вказано, що на рішення може бути подано апеляційну скаргу до Восьмого апеляційного адміністративного суду протягом десяти днів з дня його проголошення.

Однак, повний текст зазначеного рішення відповідач отримав 11.10.2019, що підтверджується відбитком штемпеля вхідної кореспонденції, що свідчить про порушення судом порядку вручення (надсилання) копій судових рішень, визначеного ч. 2 ст. 271 КАС України.

Відтак, покладений в основу оскаржуваного судового рішення висновок суду апеляційної інстанції є передчасним.

З огляду на вищевикладене, колегія суддів Касаційного адміністративного суду скасувала ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 29.11.2019, а справу направила до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду зі стадії вирішення питання щодо відкриття апеляційного провадження.

Детальніше з текстом постанови ВС від 31.01.2020 у справі № 557/1346/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87297472>

1.2. Щодо порушення вимог ст. 298 КАС України.

1.2.1. В разі надання представником копії довіреності, а не її оригіналу, навіть належним чином незасвідченої, у суду відсутні підстави вважати, що апеляційну скаргу підписано особою, яка не має права її підписувати.

У січні 2019 року ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до Головного управління Національної поліції у Львівській області про визнання протиправним рішення та зобов'язання вчинити дії.

Львівський окружний адміністративний суд своїм рішенням від 04.03.2019 позов задовольнив частково та ухвалою від 20.03.2019 відмовив в задоволенні заяви про винесення додаткового рішення щодо розміру судових витрат.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 26.04.2019 апеляційну скаргу, подану на ухвалу від 20.03.2019, повернув скаржнику на підставі п. 1 ч. 4 ст. 298 КАС України.

Повертаючи апеляційну скаргу суд апеляційної інстанції виходив з того, що таку підписано особою, яка не підтвердила свої повноваження щодо її підписання.

З такими висновками суду апеляційної інстанції колегія суддів не погодилася з наступних підстав.

Статтею 298 КАС України як підставу для повернення апеляційної скарги передбачено те, що її підписано особою, яка не має права її підписувати, однак відсутня така підстава, як не підтвердження особою, яка подала апеляційну скаргу, права на її підписання.

Саме наявність чи відсутність в особи права на підписання апеляційної скарги підлягає встановленню під час вирішення питання прийняття апеляційної скарги.

Оскільки особою, яка подала апеляційну скаргу було додано копію нотаріально засвідченої довіреності, якою передбачено повноваження представника на підписання апеляційної скарги, тому апеляційний суд передчасно дійшов висновку, що апеляційну скаргу підписано особою, яка не мала права її підписувати.

Таким чином, в разі надання представником копії довіреності, а не її оригіналу, навіть належним чином незасвідченої, у суду відсутні підстави вважати, що апеляційну скаргу підписано особою, яка не має права її підписувати, а відсутність такого права може бути встановлена лише в разі невідповідності копії довіреності її оригіналу чи його відсутності.

Крім того, в разі відкриття апеляційного провадження на підставі поданої неуповноваженою особою апеляційної скарги, апеляційний суд не позбавлений процесуальної можливості усунути такі недоліки на наступних стадіях апеляційного провадження.

Враховуючи зазначене, ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 26.04.2019 скасовано, а справу направлено до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

Детальніше з текстом постанови ВС від 23.01.2020 у справі № 1.380.2019.000403 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87109554>

1.2.2. Така процесуальна підстава для повернення апеляційної скарги, як непідтвердження повноважень щодо підписання скарги, п. 1 ч. 4 ст. 298 КАС України не передбачена.

Позивач ОСОБА_1 звернувся до суду з адміністративним позовом до Управління патрульної поліції в Полтавській області, Департаменту патрульної поліції про скасування постанови про притягнення його до адміністративної відповідальності та накладення стягнення у виді штрафу, та закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення.

Тернопільський міськрайонний суд Тернопільської області своїм рішенням від 22.10.2019 адміністративний позов задовольнив, наведену постанову скасував та закриття провадження у справі.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 26.11.2019 апеляційну скаргу повернув відповідачу на підставі ч. 4 ст. 298 КАС України у зв'язку з тим, що апеляційна скарга підписана особою, яка не має права її підписувати, зазначивши, що наявна у матеріалах справи копія довіреності засвідчена самим представником, не є документом, що посвідчує повноваження

останнього, оскільки у матеріалах справи відсутній документ, що підтверджує повноваження представника на засвідчення копії довіреності.

З такими висновками суду апеляційної інстанції колегія суддів не погодилася та визнала помилковими висновки апеляційного суду про те, що представник, звернувшись із апеляційною скаргою, не мав права підписувати таку скаргу. Право представника на подання скарги та на завіряння документів, в тому числі довіреності прямо визначено в самій довіреності, і цей представник був наділений усіма правами, які надані чинним законодавством сторонам. Будь-яких обмежень чи застережень з цього приводу не встановлено.

Вимога суду щодо обов'язкового подання до суду лише оригіналу довіреності на підтвердження повноважень представника і думка про допустимість засвідчення копії такого документа лише суддею не ґрунтується на чинному процесуальному законодавстві України, адже відповідно до ч. 6 ст. 59 КАС України відповідність копії документа, що підтверджує повноваження представника, оригіналу може бути засвідчена підписом судді, а наступна частина цієї ж статті визнає правомірним також інший порядок засвідчення «визначений законом».

Суд касаційної інстанції вказав на те, що копія наведеної довіреності, засвідчена згідно вимог до оформлення копій документів (ДСТУ 4163-2003), а також пунктами 76, 77 Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади. Відмітка про засвідчення копії довіреності містить усі необхідні реквізити, а саме: складається зі слів «Згідно з оригіналом», назви посади, особистого підпису особи, яка засвідчує копію, її ініціалів та прізвища, дати засвідчення копії.

Суд наголосив на тому, що під час вирішення питання відповідності копії документа, що підтверджує повноваження представника юридичної особи, вимогам ст. 59 КАС України, слід уникати зайвого формалізму, як-от констатація відсутності в матеріалах заяви (скарги) копії посадової інструкції особи, яка засвідчила копію відповідного документа, відсутність у довіреності вказівки на повноваження представника на засвідчення копії довіреності тощо.

Така процесуальна підстава для повернення апеляційної скарги як непідтвердження повноважень щодо підписання скарги, на яку послався суд апеляційної інстанції, п. 1 ч. 4 ст. 298 КАС України не передбачена.

Крім того, суд наголошує, що повернення заяв (скарг) за наявності процесуальної можливості пересвідчитись у наявності в особи повноважень на представництво під час розгляду справи (скарги) у суді першої або апеляційної інстанцій ставить під загрозу дотримання завдань адміністративного судочинства, закріплених у ч. 1 ст. 2 КАС України, а також дотримання учасниками справи строків звернення до суду та оскарження судових рішень.

Враховуючи вищенаведене, ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 26.11.2019 скасовано, а справу направлено до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

Детальніше з текстом постанови ВС від 23.01.2020 у справі № 607/22360/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87129557>

1.2.3. При застосуванні норми ч. 4 ст. 59 КАС України слід мати на увазі, що її зміст не дає підстави вважати визначені в ній документи, якими можуть підтверджуватися повноваження адвоката, виключними.

В червні 2019 ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом до Головного управління ДФС у Львівській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень

Львівський окружний адміністративний суд своїм рішенням від 10.09.2019 у задоволенні позову ОСОБА_1 відмовив.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 06.11.2019 апеляційну скаргу повернув скаржнику.

Відповідно до вказаної ухвали апеляційний суд вказав, що строк довіреності представника позивача, копія якої наявна в матеріалах справи, закінчився 16.06.2019, а долучений до матеріалів справи ордер серії ЛВ № 018123 містить серед обов'язкових реквізитів орган, в якому надається правова допомога – Львівський окружний адміністративний суд. Натомість, долучений до матеріалів справи договір про надання правничої допомоги № 5 від 03.09.2019 не є належним документом, що підтверджує право особи, яка підписала апеляційну скаргу, на вчинення таких дій від імені та в інтересах позивача у даній справі. З огляду на наведене, апеляційний суд дійшов висновку, що апеляційну скаргу було підписано особою, яка не мала права її підписувати.

З такими висновками суду апеляційної інстанції колегія суддів не погодилася з наступних підстав.

Згідно з ч. 4 ст. 59 КАС України повноваження адвоката, як представника підтверджуються довіреністю або ордером, виданими відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Одночасно, відповідно до ст. 26 Закону № 5076-VI адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги. Документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, можуть бути: 1) договір про надання правової допомоги; 2) довіреність; 3) ордер; 4) доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Таке змістовне наповнення мала і норма частини п'ятої ст. 58 КАС України в редакції Закону України від 06.07.2005 № 2747-IV, яка діяла до 15.12.2017. Цією нормою було встановлено, що повноваження адвоката як представника можуть посвідчуватися ордером, дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором про надання правової допомоги. До ордера обов'язково додається витяг із договору, у якому зазначаються повноваження адвоката, як представника або обмеження його прав на вчинення окремих процесуальних дій. Витяг засвідчується підписом сторін.

Приймаючи зміни до КАС України, законодавець в Законі № 2747-IV не визначив, що положення інших законів, зокрема Закону № 5076-VI, повинні бути приведені у відповідність з його нормами, або що вони діють в частині, яка йому не суперечить.

Колізію між нормами ст. 26 Закону № 5076-VI та норми ч. 4 ст. 59 КАС України слід вирішувати за принципом цільового тлумачення, зміст якого полягає в тому, що правозастосовчий орган повинен обирати норму, застосування якої призведе до більш розумного та справедливого результату.

Ці норми діють як самостійні, норми однакової юридичної сили, їх застосування повинно бути не шляхом виключення однієї норми іншою, а шляхом їх субсидіарного застосування.

Підставою для такого висновку, перш за все, є те, що ці норми стосуються такого фундаментального права особи, як права на судовий захист.

Згідно з практикою Європейського суду з прав людини, реалізуючи положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, необхідно уникати занадто формального ставлення до передбачених законом вимог, так як доступ до правосуддя повинен бути реальним. Надмірний формалізм при вирішенні питання щодо прийняття позовної заяви або скарги – є порушенням права на справедливий судовий захист.

При застосуванні норми ч. 4 ст. 59 КАС України слід мати на увазі, що її зміст не дає підстави вважати визначені в ній документи, якими можуть підтверджуватися повноваження адвоката, виключними.

Таким чином, договір про надання правової допомоги підтверджує право особи, яка підписала апеляційну скаргу, на вчинення такої процесуальної дії, а свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю є належним документом, що підтверджує статус адвоката.

Враховуючи зазначене, ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 06.11.2019 скасовано, а справу направлено до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

1.2.4. Ордер, який видано, є самостійним документом, що підтверджує повноваження адвоката. Надання договору про правничу допомогу, його копії або витягу разом із ордером чинна редакція КАС України не вимагає.

В квітні 2019 року ОСОБА_1 звернулась до суду з адміністративним позовом до Тернопільського районного відділу Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Тернопільській області, в якому просила скасувати постанову про відкриття виконавчого провадження, постанову про арешт майна боржника та постанову про стягнення виконавчого збору.

Тернопільський окружний адміністративний суд рішенням від 16.07.2019 відмовив в задоволенні адміністративного позову.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 09.09.2019 апеляційну скаргу ОСОБА_1 повернув скаржнику.

Постановляючи вищезгадану ухвалу апеляційний суд зазначив, що апеляційна скарга підписана представником позивача, на підтвердження повноважень якого додано ордер, в якому зазначено, що підставою його видачі є договір про надання правової допомоги б/н від 07.04.2019.

Проте, такого договору про надання правової допомоги (його завіреної копії), про який зазначено в ордері, або витягу з нього, засвідченого підписами сторін, до апеляційної скарги не додано.

Таким чином, з урахуванням відсутності документа який би підтверджував рішення позивача реалізувати своє право на апеляційне оскарження судового рішення через представника адвоката, і який підтверджує обсяг та строк дії повноважень, суд апеляційної інстанції дійшов висновку про повернення апеляційної скарги.

Проте з такими висновками суду апеляційної інстанції не погодилася колегія суддів Касаційного адміністративного суду, з огляду на наступне.

Відповідно до ч. 4 ст. 59 КАС України повноваження адвоката, як представника, підтверджуються довіреністю або ордером, виданим відповідно до Закону № 5076-VI «Про адвокатуру і адвокатську діяльність».

Верховний Суд звертає увагу, що виходячи зі змісту частин 1, 3 ст. 26 Закону № 5076-VI, ордер може бути оформлений адвокатом (адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням) лише на підставі вже укладеного договору. Крім того, адвокат несе кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве

повідомлення суду про повноваження представляти іншу особу в суді, а так само умисне невнесення адвокатом до ордера відомостей щодо обмежень повноважень, установлених договором про надання правничої допомоги (ст. 400-1 Кримінального кодексу України).

Аналіз наведених положень КАС України та Закону № 5076-VI дає підстави для висновку, що ордер, який видано, є самостійним документом, що підтверджує повноваження адвоката. Надання договору про правничу допомогу, його копії або витягу разом із ордером чинна редакція КАС України не вимагає.

При цьому Верховний Суд зазначає, що надмірний формалізм при вирішенні питання щодо прийняття позовної заяви або скарги є порушенням права на справедливий судовий захист.

Повернення заяв (скарг) за наявності у суду процесуальної можливості пересвідчитись у наявності в особи повноважень на представництво під час розгляду справи (скарги) ставить під загрозу дотримання завдань адміністративного судочинства, закріплених у ч. 1 ст. 2 КАС України, а також дотримання учасниками справи строків звернення до суду та оскарження судових рішень.

З огляду на викладене, ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду про повернення апеляційної скарги скасовано, а справу направлено для продовження розгляду до Восьмого апеляційного адміністративного суду.

Детальніше з текстом постанови ВС від 30.01.2020 у справі № 500/787/19 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87297361>

1.2.5. Слід вважати підтвердженими повноваження представника юридичної особи на підставі завіреної ним копії довіреності, якщо право цього представника засвідчувати своїм підписом копії документів впливає зі змісту виданої йому довіреності та за відсутності у ній відповідного застереження на вчинення певної дії.

У червні 2019 року ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до Управління Державної архітектурно-будівельної інспекції у Тернопільській області про скасування постанови по справі про адміністративне правопорушення у сфері містобудівної діяльності.

Кременецький районний суд Тернопільської області рішенням від 04.07.2019 позов задовольнив.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 05.08.2019 апеляційну скаргу Управління Державної архітектурно-будівельної інспекції у Тернопільській області повернув скаржнику.

Ухвалюючи вищезгадане рішення, суд апеляційної інстанції виходив із того, що право на подання і підписання апеляційної скарги має особисто керівник, або представник на підставі довіреності. Із доданої до апеляційної скарги копії довіреності вбачається, що така видана та підписана головою ДАБІ – Кузьміним С. С., а апеляційна скарга підписана представником апелянта – Цимбал О. В. і на підтвердження її повноважень надано копію довіреності завірену також Цимбал О. В., що суперечить вимогам ст. 59 КАС України.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду не погодилась із висновком суду апеляційної інстанції і зазначила наступне.

Згідно з ч.ч. 1, 3 ст. 59 КАС України повноваження представників сторін та інших учасників справи мають бути підтверджені довіреністю фізичної або юридичної особи. Довіреність від імені юридичної особи видається за підписом (електронним цифровим підписом) посадової особи, уповноваженої на це законом, установчими документами.

За приписами ч 6 ст. 59 КАС України оригінали документів, зазначених у цій статті, копії з них, засвідчені суддею, або копії з них, засвідчені у визначеному законом порядку, приєднуються до матеріалів справи.

Як свідчать матеріали справи апеляційна скарга подана від імені Управління ДАБІ у Тернопільській області – Цимбал О. В., на підтвердження повноважень якої надано копію довіреності, яка видана за підписом голови ДАБІ України Кузьміним С. С. та засвідчена самою Цимбал О. В.

Відповідно до довіреності, яка додана до апеляційної скарги, представника Управління ДАБІ у Тернопільській області уповноважено, зокрема, правом засвідчувати копії цієї довіреності та інших документів для надання, зокрема, до органів судової влади.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові Великої Палати Верховного Суду від 04.12.2019 у справі № 826/5500/18.

Крім того, копія наведеної довіреності, засвідчена у відповідності до вимог до оформлення копій документів, визначених п.п. 5.26, 5.27 Національного стандарту України Державної уніфікованої системи документації, ДСТУ 4163-2003, а також пунктами 76, 77 Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади.

Отже, долучена до матеріалів апеляційної скарги копія довіреності є належним документом, що підтверджує право особи, яка підписала апеляційну скаргу, на вчинення такої процесуальної дії.

Враховуючи зазначене, ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 05.08.2019 скасовано, а справу направлено до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

1.2.6. П. 13 ч. 2 ст. 9 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» слід розуміти, як двоелементну нормативну конструкцію, яка містить у собі дані щодо особи або осіб, яким надано право на представництво юридичної особи та дані щодо наявності у такої особи обмежень на відповідне представництво.

У березні 2007 року представництво Американського об'єднання комітетів для євреїв бувшого Радянського Союзу звернулося до суду з позовною заявою до Виконавчого комітету Уманської міської ради Черкаської області, Уманської міської ради Черкаської області, Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю Управління містобудування та архітектури міськвиконкому Уманської міської ради, в якій просило визнати історичні межі давніх поховань на Стародавньому Єврейському кладовищі, визнати давні поховання в межах Стародавнього Єврейського кладовища у м. Умань об'єктом культурної спадщини національної меншини місцевого значення; визнати за позивачем право на упорядкування та утримання об'єкта культурної спадщини – давніх поховань в межах Стародавнього Єврейського кладовища у м. Умань.

Справа розглядалася судами неодноразово.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням від 21.01.2019 позов задовольнив.

Восьмий окружний адміністративний суд ухвалою від 07.06.2019 апеляційну скаргу Міжнародного благодійного фонду імені Рабі Нахмана з Бреславу повернув скаргнику без розгляду.

Повертаючи апеляційну скаргу, суд апеляційної інстанції керувався тим, що на виконання ухвали про усунення недоліків скаргником було надано нову апеляційну скаргу, яка від імені Міжнародного благодійного фонду імені Рабі Нахмана з Бреславу підписана адвокатом Мажарою О. Є., повноваження якого як представника підтверджено оригіналом довіреності від 05.04.2019, підписаної головою правління Фонду Давідом Ассулін, тоді як згідно з даними реєстру його повноваження як підписанта відсутні, оскільки такі надані Бен Нун Натан Ніссім.

Верховний Суд не погодився з таким висновком апеляційного суду, виходячи з такого.

З даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців вбачається, що у графі «Прізвище, ім'я, по батькові, дата обрання (призначення) осіб, які обираються (призначаються) до органу управління юридичної особи, уповноважених представляти юридичну особу у правовідносинах з третіми особами, або осіб, які мають право вчиняти дії від

імені юридичної особи без довіреності, у тому числі підписувати договори та дані про наявність обмежень щодо представництва від імені юридичної особи» вказано таке: «АССУЛІН ДАВІД – керівник; АССУЛІН ДАВІД – підписант (немає); БЕН НУН НАТАН НІССІМ – підписант».

У п. 13 ч. 2 ст. 9 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» вказано, що в Єдиному державному реєстрі містяться такі відомості про юридичну особу, крім державних органів і органів місцевого самоврядування, як юридичних осіб, а саме, зокрема, відомості про керівника юридичної особи, а за бажанням юридичної особи – також про інших осіб, які можуть вчиняти дії від імені юридичної особи, у тому числі підписувати договори, подавати документи для державної реєстрації тощо: прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта, дані про наявність обмежень щодо представництва юридичної особи.

Колегія суддів зазначила, що вказаний пункт, як і вищевказану графу у реєстрі, слід розуміти як двоелементну нормативну конструкцію, яка містить у собі дані щодо особи або осіб, яким надано право на представництво юридичної особи та дані щодо наявності у такої особи обмежень на відповідне представництво.

З огляду на викладене, зазначення у вищевказаній графі реєстру «АССУЛІН ДАВІД – підписант (немає)» означає, що Ассулін Давід є підписантом без обмежень щодо представництва юридичної особи.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду скасувала ухвалу суду апеляційної інстанції від 07.06.2019. Однак, з огляду на те, що Верховний Суд 23.01.2020 розглянув касаційні скарги Уманської міської ради Черкаської області, Виконавчого комітету Уманської міської ради Черкаської області, Міжнародного благодійного фонду імені Рабі Нахмана з Бреславу на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 21.01.2019 і постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 25.07.2019 та оцінив доводи, наведені третьою особою – Міжнародним благодійним фондом імені Рабі Нахмана з Бреславу у даній справі не було підстав для направлення справи до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

Детальніше з текстом постанови ВС від 23.01.2020 у справі № 2-а/7780/11 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87129211>

1.3. Щодо порушень правил підсудності.

1.3.1. Спори щодо відшкодування вартості навчання особою, яка перебуває або перебувала на посадах, віднесених до державної або публічної служби, за позовом суб'єкта владних повноважень підлягають вирішенню в порядку адміністративного судочинства.

Управління поліції охорони в Закарпатській області звернулося до суду із позовом до ОСОБА_1 про стягнення на користь Управління поліції охорони в Закарпатській області витрат у зв'язку з проведенням навчання та грошового утримання за час навчання.

Львівський окружний адміністративний суд ухвалою від 15.05.2019, залишеною без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 09.08.2019, у відкритті провадження у вказані справі відмовив.

Відмовляючи у відкритті провадження у справі, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив з того, що спір у цій справі не є публічно-правовим, а має вирішуватися за правилами Цивільного процесуального кодексу України.

Крім того, апеляційний суд виходив з того, що спірні правовідносини з приводу стягнення витрат у зв'язку із проведенням навчання та грошового утримання за час навчання, визначенню публічно-правового спору не відповідають, оскільки Управління поліції охорони в Закарпатській області Національної поліції України в цьому спорі не здійснює публічно-владні управлінські функції, а спірні правовідносини склалися виключно з підстав невиконання умов договору про навчання поліцейського за кошти поліції охорони.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду не погодилася з висновками судів та зазначила, що Велика Палата Верховного Суду вже висловила правову позицію з питань юрисдикції спорів, які виникають щодо відшкодування вартості навчання особою, яка перебуває або перебувала на посадах, віднесених до державної або публічної служби, за позовом суб'єкта владних повноважень, у постанові від 12.12.2018 у справі № 804/285/16.

У зазначеній постанові Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що спори щодо відшкодування вартості навчання особою, яка перебуває або перебувала на посадах, віднесених до державної або публічної служби, за позовом суб'єкта владних повноважень підлягають вирішенню в порядку адміністративного судочинства, як такі, що пов'язані з питаннями реалізації правового статусу особи, яка перебуває на посаді публічної служби, від моменту її прийняття на посаду і до звільнення з публічної служби, зокрема, й питаннями відповідальності за невиконання договору підготовки фахівця, що призвели до відшкодування фактичних витрат, пов'язаних з утриманням у навчальному закладі, навіть якщо подання відповідного позову про відшкодування витрат відбувається після її звільнення з державної служби.

У рамках цивільного процесу суд не може досліджувати та встановлювати правомірність дій, рішень чи бездіяльності службовця або посадовця, оскільки така можливість передбачена лише в адміністративному процесі в силу приписів ст. 19 КАС України, якою охоплюється питання прийняття на публічну службу, її проходження та звільнення.

Враховуючи зазначене, ухвалу Львівського окружного адміністративного суду від 15.05.2019 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 09.08.2019 скасовано, а справу направлено до суду першої інстанції для продовження розгляду.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.01.2020 у справі № 1.380.2019.002335 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87045372>

1.3.2. Рішення державних органів з питань володіння та користування культовими будівлями і майном можуть бути оскаржені до суду в порядку, передбаченому ЦПК України.

В квітні 2018 Релігійна організація «Релігійна громада Української Греко-Католицької церкви в селі Дубрівка Самбірського району Львівської області» звернулась до суду з позовом до Львівської обласної державної адміністрації, у якому просила:

- визнати протиправним та скасувати розпорядження голови Львівської обласної державної адміністрації від 20.05.1997 № 438 «Про передачу церкви Святого Василя Великого в селі Дубрівка Самбірського району релігійній громаді»;

- зобов'язати Львівську обласну державну адміністрацію передати церкву Святого Василя Великого в селі Дубрівка Самбірського району Львівської області та державне майно, що в ній знаходиться релігійній організації «Релігійна громада Української Греко-Католицької церкви в селі Дубрівка Самбірського району Львівської області».

Ухвалою від 26.06.2019 Львівський окружний адміністративний суд закрив провадження у справі в частині позовних вимог, щодо зобов'язання Львівської обласної державної адміністрації передати церкву Святого Василя Великого в с. Дубрівка Самбірського району Львівської області та державне майно, що в ній знаходиться, релігійній організації «Релігійна громада Української Греко-Католицької церкви в селі Дубрівка Самбірського району Львівської області».

Рішенням від 26.06.2019 Львівський окружний адміністративний суд, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 22.10.2019, позов задоволити повністю.

Визнав протиправним та скасував розпорядження голови Львівської обласної державної адміністрації від 20.05.1997 № 438 «Про передачу церкви

Святого Василя Великого в селі Дубрівка Самбірського району релігійній громаді».

Не погоджуючись з рішенням суду першої та апеляційної інстанції, Релігійна громада Української Автокефальної Православної церкви села Дубрівка Самбірського району звернулася з касаційною скаргою до Верховного Суду, в якій просила скасувати рішення Львівського окружного адміністративного суду від 26.06.2019 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 22.10.2019 та передати справу на новий розгляд за встановленою підсудністю.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду підтримала доводи касаційної скарги, з огляду на таке.

Правовою підставою звернення з позовом до суду з вимогами про визнання протиправним та скасування спірного розпорядження, позивачем визначено ст. 17 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації». Зазначеною нормою врегульовано питання користування майном, яке є власністю держави, громадських організацій або громадян.

При цьому, Суд зазначив, що відповідно до ч. 10 ст. 17 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», рішення державних органів з питань володіння та користування культовими будівлями і майном можуть бути оскаржені до суду в порядку, передбаченому ЦПК України. Таким чином, законодавством чітко визначена юрисдикційність розгляду відповідних категорій справ.

На підставі ч. 1 ст. 19 ЦПК України суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають із цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства.

Відтак, колегія суддів вважає, що спір у справі пов'язаний з порушенням цивільних прав позивача на користування майном іншою особою, до якої перейшло таке право.

Аналогічний підхід до застосування норм права у подібних правовідносинах висловлений Великою Палатою Верховного Суду у постановках від 04.04.2018 у справі № 826/3202/16, від 20.06.2018 у справі № 814/803/17, а також Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду у постанові від 24.01.2019 у справі № 819/132/16.

На підставі викладеного, колегія суддів дійшла висновку, що судові рішення попередніх інстанцій у цій справі підлягають скасуванню, а провадження у справі – закриттю.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.01.2020 у справі № 813/1262/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87045367>

1.3.3. Перевищення встановленого терміну прийняття рішень про реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій, як і рішення про відмову в реєстрації статуту (положення) релігійної організації може бути оскаржено до суду в порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством України.

У квітні 2019 року ОСОБА_1 звернувся до Волинського окружного адміністративного суду з позовом до Волинської обласної державної адміністрації, у якому просив:

- визнати протиправними дії щодо проведення реєстрації змін до Статуту Свято-Миколаївської релігійної громади Української Православної церкви у селі Будятичі Іваничівського району шляхом реєстрації Статуту Свято-Миколаївської релігійної громади «Української Православної Церкви у селі Будятичі Іваничівського району» у новій редакції;

- визнати протиправним та скасувати розпорядження від 16.04.2019 «Про реєстрацію статутів релігійних громад у новій редакції» в частині реєстрації статуту Свято-Миколаївської релігійної громади Української Православної Церкви у селі Будятичі Іваничівського району у новій редакції за новою назвою юридичної особи.

Волинський окружний адміністративний суд ухвалою від 03.06.2019 провадження у справі закрит, у зв'язку із тим, що справу не належить розглядати в порядку адміністративного судочинства.

Восьмий апеляційний адміністративний суд постановою від 25.07.2019 ухвалу суду першої інстанції залишив без змін.

Закриваючи провадження у справі, суд першої інстанції, з рішенням якого погодився і суд апеляційної інстанції, виходив із того, що спірні правовідносини стосуються прав та інтересів учасників релігійної громади на канонічне підпорядкування, а позовні вимоги у зазначеній справі спрямовані на захист цивільного права позивача. З огляду на суб'єктний склад учасників спору такий має вирішуватися за правилами господарського судочинства.

Як встановлено судами, позивач оспорує розпорядження голови Волинської обласної державної адміністрації «Про реєстрацію статутів релігійних громад у новій редакції від 16.04.2019 в частині реєстрації статуту Свято-Миколаївської релігійної громади Української Православної Церкви у с. Будятичі Іваничівського району у новій редакції, з новою юридичною назвою.

Суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення релігійної організації врегульовано Законом України від 23.04.1991 № 987-ХІІ «Про свободу совісті та релігійні організації», згідно якого релігійні організації в Україні утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної

та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно із своїми статутами.

За правилами, встановленими ст. 12 Закону № 987-ХІІ, відомості, зокрема, про вид релігійної організації, її віросповідну приналежність і місцезнаходження повинні міститися у статуті (положенні) релігійної організації, який (як і зміни до нього) підлягає реєстрації в порядку, встановленому ст. 14 вказаного Закону. Частина 1 ст. 14 Закону № 987-ХІІ передбачає, що для реєстрації статуту (положення) релігійної громади громадяни в кількості не менше десяти чоловік, які утворили її і досягли 18-річного віку, подають заяву та статут (положення) на реєстрацію до обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в Автономній Республіці Крим – до Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

Перевищення встановленого цим Законом терміну прийняття рішень про реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій, як і рішення про відмову в реєстрації статуту (положення) релігійної організації може бути оскаржено до суду в порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством України (ч. 21 ст. 14, ч. 2 ст. 15 Закону № 987-ХІІ).

Отже, законодавець висловився стосовно юрисдикції спорів, які виникають у зв'язку з бездіяльністю чи відмовою уповноваженого органу у прийнятті рішення щодо реєстрації статуту (положення) релігійної організації.

Спір, який виник у цій справі, також стосується правовідносин з прийняття уповноваженим органом рішення з реєстрації статуту релігійної організації.

За змістом позовної заяви, видно, що позов у цій справі подано на захист релігійних прав позивача як учасника релігійної громади.

Отже, спір, що виник у розглядуваній справі належить розглядати у порядку цивільного судочинства.

З огляду на викладене, суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про те, що даний спір не належить розглядати у порядку адміністративного судочинства, водночас дійшли помилкового висновку про те, що даний спір має вирішуватися в порядку господарського судочинства.

З огляду на викладене, рішення судів попередніх інстанцій у мотивувальній частині змінено та визначено, що даний спір належить розглядати у порядку цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови ВС від 20.01.2020 у справі № 140/1362/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86999850>

1.3.4. Неправильним є поширення юрисдикції адміністративних судів на той чи інший спір тільки тому, що відповідачем у справі є суб'єкт владних повноважень, визначальною ознакою справи адміністративної юрисдикції є суть (зміст, характер) спору.

У березні 2017 року Товариство з додатковою відповідальністю «Сяйво» звернулося з позовом до Львівської міської ради у якому просило скасувати ухвалу Львівської міської ради «Про надання гр. ОСОБА_1 дозволу на виготовлення проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок площею 0,0869 га на АДРЕСА_1 ».

Шевченківський районний суд міста Львова рішенням від 13.12.2018 позов задовольнив та скасував спірну ухвалу відповідача.

Восьмий апеляційний адміністративний суд постановою від 03.06.2019 рішенням суду першої інстанції скасував та відмовив у задоволенні позову.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду не погодилась з висновками судів попередніх інстанцій з огляду на наступне.

Вирішуючи цей спір, суди виходили з того, що такий є публічно-правовим, а отже на дану справу поширюється юрисдикція адміністративних судів.

Неправильним є поширення юрисдикції адміністративних судів на той чи інший спір тільки тому, що відповідачем у справі є суб'єкт владних повноважень, а предметом перегляду – його акт індивідуальної дії. Визначальною ознакою справи адміністративної юрисдикції є суть (зміст, характер) спору. Публічно-правовий спір, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів, є спором між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин.

Якщо порушення своїх прав особа вбачає в наслідках, спричинених рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень, які вона вважає неправомірними, і ці наслідки призвели до виникнення, зміни чи припинення цивільних правовідносин, мають майновий характер або пов'язаний з реалізацією її майнових чи особистих немайнових інтересів, то визнання незаконними (протиправними) таких рішень є способом захисту цивільних прав та інтересів.

Позовна заява Товариства спрямована на захист цивільних прав останнього, як орендаря за договором оренди землі, укладеного між ним та відповідачем, оскільки, як вважає позивач, спірна ухвала Львівської міської ради охоплює земельні ділянки, право на користування якими належить заявникові, а тому прийнята всупереч вимог, зокрема, Земельного кодексу України, Закону України від 06.10.1998 №161-XIV «Про оренду землі», з ігноруванням орендодавцем своїх договірних зобов'язань і передбаченого умовами вказаного правочину переважного права ТОВ «Сяйво» на поновлення дії зазначеного договору на новий строк.

Тобто, предмет спору виник з приводу оскарження ухвали міської ради, якою надано дозвіл третій особі – ОСОБА_1 на виготовлення проекту землеустрою стосовно відведення земельних ділянок, щодо яких між Товариством та відповідачем було укладено договір оренди землі, а спірні правовідносини пов'язані із захистом порушеного, на думку позивача, переважного права користування цими земельними ділянками.

Водночас, окрім Земельного кодексу України та Закону №161-XIV, відносини, пов'язані з орендою землі, регулюються Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, іншими законами України, низкою нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цих актів законодавства. У свою чергу, індивідуальні особливості врегулювання правовідносин між сторонами – договором оренди землі.

Господарсько процесуальний кодекс України відносить до юрисдикції господарських судів справи у спорах, що виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності та інші справи у визначених законом випадках, зокрема, справи у спорах щодо права власності чи іншого речового права на майно (рухоме та нерухоме, в тому числі землю), реєстрації або обліку прав на майно, яке (права на яке) є предметом спору, визнання недійсними актів, що порушують такі права, крім спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем, та спорів щодо вилучення майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, а також справи у спорах щодо майна, що є предметом забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи-підприємці (п. 6 ч.1 ст. 20).

Беручи до уваги наведене і враховуючи суть спірних правовідносин, суб'єктний склад учасників справи, колегія суддів дійшла висновку про те, що даний спір не належить до юрисдикції адміністративних судів і повинен вирішуватись за правилами господарського судочинства.

Отже, рішення Шевченківського районного суду міста Львова від 13.12.2018 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 03.06.2019 – скасовано. Провадження у справі закрито.

Детальніше з текстом постанови ВС від 28.01.2020 у справі № 466/1764/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87238189>

1.3.5. Законодавець відносить спори, пов'язані з реєстрацією статутів релігійних організацій та припиненням їх діяльності, до цивільної юрисдикції (частина двадцять перша статті 14, частина друга статті 15, частина п'ята статті 15, частина п'ята статті 16 Закону України від 23.04.1991 № 987-XII «Про свободу совісті та релігійні організації»).

У липні 2017 року ОСОБА_1 звернувся до суду з адміністративним позовом до державного реєстратора виконавчого комітету Івано-Франківської

міської ради Дудика Т. Б., третя особа - Івано-Франківська архієпархія УГКЦ, в якому просив визнати протиправним та скасувати рішення відповідача щодо внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань рішення про припинення в результаті ліквідації юридичної особи - релігійної організації Посічанський монастир Матері Божої Знамення УГКЦ, визнати протиправним та скасувати реєстраційний запис про внесення до Єдиного державного реєстру рішення щодо припинення в результаті ліквідації Монастиря.

Івано-Франківський окружний адміністративний суд рішенням від 05.10.2018 відмовив ОСОБА_1 у задоволенні позовних вимог.

Ухвалюючи дане рішення, суд виходив із того, що відповідач, здійснивши державну реєстрацію рішення щодо припинення в результаті ліквідації Монастиря, діяв на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Восьмий апеляційний адміністративний суд постановою від 06.03.2019 рішення Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 05.10.2018 скасував, а провадження у справі закрит, виходячи з того, що на цей спір не поширюється юрисдикція адміністративних судів та він підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства.

Наведений висновок суду апеляційної інстанції обґрунтовано тим, що оскільки позивач не був заявником стосовно оскаржуваних реєстраційних дій, тобто останні були вчинені за заявою іншої особи, то такий спір є спором про корпоративне право. Оскарження рішення про державну реєстрацію припинення юридичної особи безпосередньо пов'язане із захистом позивачем своїх корпоративних прав як засновника Монастиря.

Не погодившись із такими судовими рішеннями, ОСОБА_1 звернувся до Верховного Суду з касаційною скаргою.

Дослідивши наведені в касаційній скарзі доводи та перевіrivши матеріали справи, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про наявність підстав для її часткового задоволення з огляду на таке.

Публічно-правовий спір має особливий суб'єктний склад. Участь суб'єкта владних повноважень є обов'язковою ознакою для того, щоб класифікувати спір як публічно-правовий. Проте сама собою участь у спорі суб'єкта владних повноважень не дає підстав ототожнювати спір з публічно-правовим та відносити його до справ адміністративної юрисдикції.

Визначальною ознакою справи адміністративної юрисдикції є суть (зміст, характер) спору. Публічно-правовий спір, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів, є спором між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин.

Правовідносини, які виникли між позивачем та відповідачем, стосуються питань участі позивача у створенні та діяльності релігійної організації. Вимоги позивача про визнання протиправним оскаржуваного рішення державного реєстратора подано на захист прав позивача як учасника релігійної громади.

Суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення такої організації врегульовано Законом України від 23.04.1991 № 987-ХІІ «Про свободу совісті та релігійні організації».

Оскільки спір, який виник у цій справі, стосується правовідносин з прийняття уповноваженим органом рішення про припинення релігійної організації та питань участі позивача у створенні та діяльності релігійної громади, юрисдикцію спорів, що виникають з таких правовідносин, слід визначати відповідно до частини п'ятої статті 16 Закону № 987-ХІІ.

Статтею 167 Господарського кодексу України визначено зміст корпоративних прав та корпоративних відносин.

Корпоративні права - це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами (частина перша статті 167 ГК України).

Аналіз наведених норм свідчить про те, що корпоративні відносини - це відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав. При цьому корпоративні права - це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Водночас законодавець відніс спори, пов'язані з реєстрацією статутів релігійних організацій та припиненням їх діяльності, до цивільної юрисдикції (частина двадцять перша статті 14, частина друга статті 15, частина п'ята статті 15, частина п'ята статті 16 Закону № 987-ХІІ).

Враховуючи наведене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що суд апеляційної інстанції по суті ухвалив правильне рішення, але з помилковим застосуванням норм процесуального права, а тому наявні підстави для зміни постанови Восьмого апеляційного адміністративного суду від 06.03.2019 в її мотивувальній частині.

Детальніше з текстом постанови ВС від 22.01.2020 у справі № 809/1025/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87393446>

1.3.6. Спiр з приводу оскарження постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, прийнятої пiд час дiї Закону України вiд 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження», пiдлягає розгляду в порядку адмiнiстративного судочинства незалежно вiд того, яким органом, у тому числi судом якої юрисдикцiї, було видано виконавчий документ.

26 лютого 2019 року ОСОБА_1 звернувся до Львiвського окружного адмiнiстративного суду з позовом, у якому просив визнати такою, що не пiдлягає виконанню, постанову державного виконавця вiддiлу ДВС про стягнення виконавчого збору, а також повернути позивачу кошти, якi були стягнутi на виконання цiєї постанови.

Львiвський окружний адмiнiстративний суд ухвалою вiд 11.03.2019, залишеною без змiн постановою Восьмого апеляцiйного адмiнiстративного суду вiд 23.04.2019, вiдмовив у вiдкриттi провадження в адмiнiстративнiй справi на пiдставi пункту 1 частини першої статтi 170 Кодексу адмiнiстративного судочинства України, вказавши на те, що цю справу не належить розглядати в порядку адмiнiстративного судочинства.

Вiдмовляючи у вiдкриттi провадження в адмiнiстративнiй справi за позовом ОСОБА_1, суд першої iнстанцiї, з яким погодився й апеляцiйний суд, дiйшов висновку, що, оскiльки постанова про стягнення виконавчого збору винесена в межах виконавчого провадження, вiдкритого з метою примусового виконання заочного рiшення Залiзничного районного суду мiста Львова про стягнення кредиторської заборгованостi на пiдставi виданого цим судом виконавчого листа, то визнання виконавчого документа таким, що не пiдлягає виконанню, належить до юрисдикцiї зазначеного суду (який видав виконавчий документ) та має здiйснюватися за правилами Цивiльного процесуального кодексу України, що регламентує вiрiшення процесуальних питань, пов'язаних iз виконанням судових рiшень у цивiльних справах та рiшень iнших органiв (посадових осiб).

Не погодившись зi згаданими вище судовими рiшеннями, ОСОБА_1 подав касацiйну скаргу.

Дослiдивши наведенi в касацiйнiй скаргi доводи та перевiривши матерiали справи, Велика Палата Верховного Суду дiйшла висновку про наявнiсть пiдстав для її задоволення з огляду на таке.

Критерiями розмежування судової юрисдикцiї, тобто передбаченими законом умовами, за яких певна справа пiдлягає розгляду за правилами того чи iншого виду судочинства, є суб'єктний склад правовiдносин, предмет спору та характер спiрних матерiальних правовiдносин у їх сукупностi. Крім того, таким критерiєм може бути пряма вказiвка в законi на вид судочинства, у якому розглядається визначена категорiя справ.

Крім загального порядку оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби, визначеного нормами процесуального законодавства, відповідні спеціальні норми встановлені й Законом України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження», згідно із частиною першою статті 74 якого рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом.

Водночас частиною другою статті 74 зазначеного Закону передбачено, що рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб), у тому числі постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, постанов приватного виконавця про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження та штрафів, можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

Таким чином, Закон № 1404-VIII установлює спеціальний порядок судового оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця щодо стягнення виконавчого збору та/або витрат на проведення виконавчих дій, згідно з яким відповідні спори відносяться до юрисдикції адміністративних судів та підлягають розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Беручи до уваги наведені правові норми у контексті вирішення питання юрисдикційної належності спору, що виник у зв'язку з прийняттям постанови про стягнення виконавчого збору, здійсненням виконавчого провадження на виконання такої постанови та стягненням з боржника зазначеного збору, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що розгляд таких спорів віднесено до юрисдикції адміністративних судів, а тому висновки судів попередніх інстанцій про наявність підстав для відмови у відкритті провадження в адміністративній справі за позовом ОСОБА_1 є помилковими.

Велика Палата Верховного Суду у своїх постановах неодноразово робила висновок про те, що спір з приводу оскарження постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, прийнятої під час дії Закону № 1404-VIII, підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства незалежно від того, яким органом, у тому числі судом якої юрисдикції, було видано виконавчий документ, що знаходився на примусовому виконанні у державного виконавця.

З огляду на вищенаведене, хвалу Львівського окружного адміністративного суду від 11.03.2019 та постанову Восьмого апеляційного

адміністративного суду від 23.04.2019 скасовано, а справу направлено для продовження розгляду до Львівського окружного адміністративного суду.

Детальніше з текстом постанови ВС від 15.01.2020 у справі № 1.380.2019.001073 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87115565>

1.4. Щодо порушень інших норм процесуального права.

1.4.1. У відзиві на апеляційну скаргу можуть зазначатися не лише обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги, але й у разі необхідності, клопотання.

В квітні 2019 року Товариство з обмеженою відповідальністю «Виробниче об'єднання Волинь-Бетон» звернулось до суду з позовом до Головного управління ДФС у Рівненській області, Державної фіскальної служби України про визнання протиправним та скасування рішення, зобов'язання вчинення певних дій.

Рівненський окружний адміністративний суд своїм рішенням від 18.06.2019, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 04.11.2019, позов задовольнив повністю.

11 листопада 2019 року на адресу апеляційного суду від ТОВ «Виробниче об'єднання Волинь-Бетон» надійшла заява про ухвалення додаткового судового рішення. Заява обґрунтована тим, що у відзиві на апеляційну скаргу позивач просив суд за наслідками розгляду апеляційної скарги стягнути на його користь понесені судові витрати на професійну правничу допомогу адвоката в розмірі 5 000 грн. Заявник зауважив, що у підтвердження понесених витрат до відзиву на апеляційну скаргу було долучено відповідні копії підтверджуючих документів.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 25.11.2019 заяву ТОВ «Виробниче об'єднання Волинь-Бетон» про ухвалення додаткового судового рішення залишив без розгляду, вказавши, що заявником не було дотримано вимог ч. 7 ст. 139 КАС України, а саме до закінчення судових дебатів у справі заяву про стягнення понесених витрат на професійну правничу допомогу ні позивачем, ні його представником подано не було. Суд апеляційної інстанції відхилив посилання апелянта на вказівку про необхідність такого стягнення у відзиві на апеляційну скаргу, оскільки останній може містити тільки обґрунтування заперечень щодо змісту та вимог апеляційної скарги.

Однак, колегія суддів Касаційного адміністративного суду не погодилась із висновком суду апеляційної інстанції про те, що у відзиві зазначаються лише обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги, оскільки п. 4 ч. 2 ст. 304 КАС України передбачає можливість, у разі необхідності, заявити клопотання особою, яка подає відзив на апеляційну скаргу.

Також, колегія суддів зауважила, що судам слід уникати занадто формального ставлення до передбачених законом вимог, так як доступ до

правосуддя повинен бути не лише фактичним, але і реальним. Надмірний формалізм при вирішенні питання щодо прийняття позовної заяви або скарги є порушенням права на справедливий судовий захист.

Апеляційний суд, залишаючи заяву про ухвалення додаткового судового рішення без розгляду, вдався до надмірного формалізму, оскільки вважав, що неподання заяви у вигляді окремого документу є свідченням недотримання вимог ч. 7 ст. 139 КАС України. На переконання колегії суддів, подані позивачем докази про понесені витрати на правову допомогу та заявлене у відзиві клопотання про їх стягнення є достатніми підставами для розгляду питання про стягнення понесених витрат по суті.

Враховуючи зазначене, ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11.11.2019 скасували, а справу направили до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

Детальніше з текстом постанови ВС від 23.01.2020 у справі № 460/886/19 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87129610>

1.4.2. Не вважаються зміною підстав позову доповнення його новими обставинами при збереженні в ньому первісних обставин та зміна посилання на норми матеріального чи процесуального права або інше наведення іншого праворозуміння таких норм.

У березні 2018 року ОСОБА_1 звернувся до суду з адміністративним позовом до Головного управління Національної поліції в Рівненській області, у якому просив визнати протиправною бездіяльність Головного управління Національної поліції в Рівненській області при прийнятті наказу про звільнення зі служби в поліції капітана поліції ОСОБА_1, у частині не зарахування йому до вислуги років (у календарному та пільговому обчисленні) часу його навчання у цивільному вищому навчальному закладі, в межах до п'яти років із розрахунку один рік за шість місяців, та не виплату йому одноразової грошової допомоги в розмірі 25 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби, зобов'язати Головне управління Національної поліції в Рівненській області внести відповідні зміни в наказ, стягнути із Головного управління Національної поліції в Рівненській області, на користь ОСОБА_1, одноразову грошову допомогу в розмірі 25 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби та середній заробіток за весь час затримки виплати йому одноразової грошової допомоги з 09 березня 2016 року по день фактичного розрахунку.

Рівненський окружний адміністративний суд ухвалою від 23.03.2018 відмовив у відкритті провадження в адміністративній справі, через те, що заявлені позовні вимоги у цьому позові є ідентичними заявленим у позовній заяві, розгляд якої провадився судом в межах справи № 817/1269/16.

Восьмий апеляційний адміністративний суд постановою від 27.11.2018 скасував ухвалу Рівненського окружного адміністративного суду від 23.03.2018 про відмову у відкритті провадження у справі № 817/831/18 і направив справу для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Рівненський окружний адміністративний суд рішенням від 01.04.2019, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 19.11.2019, задовольнив адміністративний позов ОСОБА_1 у повному обсязі.

Суд першої інстанції, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, задовольняючи позовні вимоги, виходив з того, що за результатами лінгвістичних експертиз писемного мовлення проведених на замовлення учасника справи, лінгвістичні висновки яких, по своїй суті, не оспорювалися представником відповідача, встановлено, що відповідно до пунктів 1, 2 та 10 постанови КМУ від 17.07.1992 № 393, час навчання в цивільних вищих навчальних закладах зараховується додатково до вислуги років незалежно від того чи присвоюється після їх закінчення офіцерське звання, у тому числі особам, які звільняються зі служби за власним бажанням, зокрема, без призначення пенсії за вислугу років, при визначенні розміру одноразової грошової допомоги.

З такими висновками судів попередніх інстанцій колегія суддів не погодилася з наступних підстав.

Як свідчать матеріали справи та було встановлено судами попередніх інстанцій звертаючись до суду з вказаним адміністративним позовом, ОСОБА_1 просив визнати протиправною бездіяльність відповідача та зобов'язати вчинити певні дії.

Разом з цим, судами попередніх інстанцій встановлено та підтверджено матеріалами справи, що ОСОБА_1 вже звертався до суду з адміністративним позовом до Головного управління Національної поліції в Рівненській області, в якому просив визнати протиправною бездіяльність ГУНП в Рівненській області при винесенні наказу про звільнення зі служби в поліції капітана поліції ОСОБА_1 у частині не зарахування йому до вислуги років (у календарному та пільговому обчисленні) часу його навчання у цивільному вищому навчальному закладі, в межах до п'яти років із розрахунку – один рік за шість місяців, та не виплату йому одноразової грошової допомоги в розмірі 25 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби, зобов'язано ГУНП в Рівненській області внести відповідні зміни в наказ, стягнути з ГУНП в Рівненській області, на користь позивача одноразову грошову допомогу в розмірі 25 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби та середній заробіток за весь час затримки виплати йому одноразової грошової допомоги з 09 березня 2016 року по день фактичного розрахунку.

Рівненський окружний адміністративний суд постановою від 17.08.2017 у справі № 817/1269/16 задовольнив адміністративний позов ОСОБА_1 у повному обсязі.

Житомирський апеляційний адміністративний суд постановою від 11.12.2017, залишеною без змін постановою Верховного Суду від 27.06.2018, у справі № 817/1269/16 скасував постанову Рівненського окружного адміністративного суду від 17.08.2017 та прийняв нову постанову, якою у задоволенні позовних вимог відмовив повністю.

Наведене свідчить, що позовні вимоги ОСОБА_1, у справі що розглядається вже були предметом розгляду у іншій адміністративній справі між тими самими сторонами, рішення в якій набрало законної сили.

Судом встановлено, що обставини, якими позивач обґрунтовував свої позовні вимоги в обох адміністративних справах була його незгода з діями та бездіяльністю відповідача щодо не врахування часу навчання у вислугу років.

Обґрунтовуючи повторне звернення до суду з тотожними позовними вимогам, ОСОБА_1 зазначив, що 12 березня 2018 року застосовуючи новостворений механізм для збирання доказів, який було передбачено законодавцем в рамках нового КАС України (в редакції Закону № 2147-V111 від 03.10.2017), а саме проведення експертизи на замовлення учасника справи, ОСОБА_1, на його думку, отримав нову підставу до задоволення позову, яка не була досліджена та не могла досліджуватися у адміністративній справі № 817/1269/16.

Такою новою підставою, на яку посилається позивач, як на підставу для звернення до суду та задоволення позову є висновок експерта Українського бюро лінгвістичних експертиз ПАН України, про проведення лінгвістичної експертизи на замовлення учасника справи.

З цього приводу колегія суддів зазначає, що посилення ОСОБА_1 на наявність висновку експерта, виготовленого на його замовлення, як учасника справи, яким, як зазначає позивач, надано трактування норм законодавства, що регулюють спірні правовідносини, що зумовлює підстави для задоволення позовних вимог, є фактично додатковим обґрунтуванням позовних вимог та жодним чином не змінюють предмет або підстави позову. Крім цього, не вважаються зміною підстав позову доповнення його новими обставинами при збереженні в ньому первісних обставин та зміна посилання на норми матеріального чи процесуального права або інше наведення іншого праворозуміння таких норм.

Ураховуючи наведені вище положення КАС України та оскільки вимоги позивача заявлені з тих самих підстав та були розглянуті у межах адміністративної справи № 817/1269/16, рішення у якій набрало законної сили, оскаржувані рішення судів попередніх інстанцій, у справі що розглядається, скасовано, а провадження у справі – закрито.

Детальніше з текстом постанови ВС від 30.01.2020 у справі № 817/831/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87269016>

1.4.3. Виправляючи описки, суди повинні зазначати мотиви, з яких суди доходять висновку, що у рішенні дійсно була допущена описка, якщо вона не носить очевидного характеру або заперечується учасниками справи.

В січні 2017 року Товариство з обмеженою відповідальністю «ДСЛ ВУД ЮКРЕЙН» звернулось до суду з позовом до Галицької об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Львівській області про визнання протиправною і скасування податкової вимоги.

Львівський окружний адміністративний суд постановою від 11.05.2017, у задоволенні адміністративного позову відмовив.

Львівський апеляційний адміністративний суд постановою від 12.12.2017 апеляційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «ДСЛ ВУД ЮКРЕЙН» (далі – ТОВ «ДСЛ ВУД ЮКРЕЙН») задовольнив. Постанову Львівського окружного адміністративного суду від 11.05.2017 у справі № 813/347/17 скасував та виніс нову, якою позов задовольнив. Визнав протиправною та скасував податкову вимогу № 4150-17 від 28.07.2016 на суму 323 499 грн.

29 жовтня 2019 року до Восьмого апеляційного адміністративного суду надійшла заява Головного управління ДФС у Львівській області про виправлення описки у постанові Львівського апеляційного адміністративного суду від 12.12.2017, яка полягає у тому, що в другому та тридцятому абзацах зазначеної постанови невірно зазначено дату, а саме «станом на 31.12.2016» замість вірної дати «станом на 31.12.2015».

Вказана заява вмотивована тим, що предметом позову був податковий борг позивача, який виник на підставі поданих ним декларацій за 2014-2015 роки, борг за 2016 рік не був предметом даного спору. Новостворений у 2016 році борг був предметом спору у Львівському окружному адміністративному суді у справі № 1.380.2019.003613 за позовом Головного управління ДФС у Львівській області до ТОВ «ДСЛ ВУД ЮКРЕЙН».

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 19.11.2019 виправив допущену в другому та тридцятому абзацах описової частини постанови Львівського апеляційного адміністративного суду від 12.12.2017 описку, правильно вказавши дату відсутності податкового боргу «31.12.2015» замість помилково зазначеної «31.12.2016».

Не погодившись з ухвалою суду апеляційної інстанції, ТОВ «ДСЛ ВУД ЮКРЕЙН» подало касаційну скаргу, в якій, посилаючись на порушення апеляційним судом норм процесуального права, просило скасувати ухвалу про внесення виправлень у судове рішення та постановити нову ухвалу про відмову в задоволенні поданої відповідачем заяви.

В обґрунтування вимог касаційної скарги зазначено, що судом апеляційної інстанції не враховано, що у матеріалах справи № 813/347/17 наявні декларації та інші документи за грудень 2016 року включно і саме вони досліджувались судом. Зокрема, суд вказував, не погоджуючись з позицією контролюючого органу, що станом на 31.12.2016 у апелянта відсутній податковий борг, а показники податкового кредиту становлять 42 500 грн (від'ємне значення). Вказана сума була взята саме з декларації за грудень 2016 року і до 2015 року не має жодного відношення. Окрім того, відповідно до інтегрованих карток платника податків, станом на 31.12.2015 у позивача була переплата в розмірі 345 402 грн.

Здійснюючи касаційний перегляд оскаржуваної ухвали про виправлення описки у судовому рішенні, колегія суддів вважає, що остання не відповідає вимогам закону з огляду на наступне.

У пункті 3 частини першої статті 248 КАС України визначено, що ухвала, що викладається окремим документом, складається, зокрема, з мотивувальної частини із зазначенням мотивів, з яких суд дійшов висновків, і закону, яким керувався суд постановляючи ухвалу.

Так, апеляційним судом було виправлено описку, а саме «станом на 31.12.2016» замість вірної дати «станом на 31.12.2015», в абзаці другому та абзаці тридцятому постанови від 12.12.2017.

Разом з тим, оскаржуване судове рішення не містить будь-яких посилань на обставини, з огляду на які суд дійшов висновку про наявність підстав вважати, що у судовому рішенні дійсно допущено описку.

Більш того, зі змісту позовної заяви слідує, що обґрунтування позовних вимог містить довід про те, що саме станом на 31.12.2016 заборгованість у позивача була відсутня. Проте, апеляційний суд визнав опискою дату «31.12.2016», зазначену в абзаці другому мотивувальної частини постанови, в якому викладено опис обґрунтувань позову, наведених саме позивачем.

Крім того, у абзаці тридцятому постанови Львівського апеляційного адміністративного суду від 12.12.2017 наведено мотиви, з яких виходив апеляційний суд, погоджуючись з доводами позивача та задовольняючи вимоги адміністративного позову, які, в тому числі, ґрунтувались на твердженнях про відсутність заборгованості станом на 31.12.2016. Втім, ухвала апеляційного суду про виправлення описки також не містить будь-яких мотивів та обґрунтувань апеляційного суду, з огляду на які останній за наслідками аналізу рішення суду дійшов висновку, що зазначену у цьому абзаці дату слід вважати опискою.

На переконання колегії суддів, виправляючи описки, суди повинні зазначати мотиви, з яких суди доходять висновку, що у рішенні дійсно була допущена описка, якщо вона не носить очевидного характеру або заперечується учасниками справи.

Враховуючи зазначене, ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 19.11.2019 скасовано, а справу направлено до суду апеляційної інстанції на новий розгляд.

Детальніше з текстом постанови ВС від 23.01.2020 у справі № 813/347/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87129627>

1.4.4. Обов'язковою умовою зупинення провадження у справі є звернення обох сторін з клопотанням про надання їм часу для примирення – до закінчення строку, про який сторони заявили у клопотанні.

У вересні 2015 року Товариство з обмеженою відповідальністю «Морган Феніче» звернулось до суду з позовом до Державної податкової інспекції у Рівненському районі Головного управління ДФС у Рівненській області, в якому просило суд визнати протиправною бездіяльність відповідача, що полягає у не скасуванні та не відкликанні податкового повідомлення-рішення; визнати недійсним та скасувати дане податкове повідомлення-рішення.

Рівненський окружний адміністративний суд постановою від 13.10.2015 у задоволенні позовних вимог відмовив.

Житомирський апеляційний адміністративний суд ухвалою від 18.01.2016 відкрив апеляційне провадження.

18.10.2018 вказану справу разом із апеляційною скаргою було зареєстровано у Восьмому апеляційному адміністративного суду у зв'язку з їх передачею відповідно до ч. 3 ст. 29 КАС України.

В ході розгляду даної справи позивач неодноразово подавав клопотання про зупинення провадження у справі на час проведення переговорів щодо мирного врегулювання інвестиційного спору.

Восьмий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 22.01.2019 зупинив провадження у справі на час проведення переговорів щодо мирного врегулювання інвестиційного спору на 6 (шість) місяців, мотивуючи своє рішення тим, що оскільки існує Інвестиційний спір між Інвесторами (в тому числі Товариством з обмеженою відповідальністю «Морган Феніче») та Державою Україна, підстави передбачені п. 4 ч. 1 ст. 236 КАС України щодо зупинення провадження у справі, – для мирного врегулювання інвестиційного спору, обґрунтовані та підлягали задоволенню.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду не погодилась з висновками суду апеляційної інстанції з наступних підстав.

Статтею 236 КАС України визначено, що однією з підстав зупинення судом провадження у справі є надання сторонам процесу часу для примирення.

При цьому, обов'язковою умовою зупинення провадження у справі є звернення обох сторін з клопотанням про надання їм часу для примирення – до закінчення строку, про який сторони заявили у клопотанні.

Постановляючи ухвалу, Восьмий апеляційний адміністративний суд вказав, що в судовому засіданні представник позивача підтримав подане клопотання. В свою чергу, як зазначив суд, представник відповідача заперечив проти поданого клопотання про зупинення провадження у справі на час проведення переговорів щодо мирного врегулювання Інвестиційного Спору вважаючи його безпідставним та необґрунтованим.

Верховний Суд прийшов до висновку, що при ухваленні оскаржуваного судового рішення, суд апеляційної інстанції не врахував ту обставину, що з клопотанням про надання часу для примирення сторін звернулося лише Товариство з обмеженою відповідальністю «Морган Феніче».

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду скасувала ухвалу Восьмого апеляційного адміністративного суду від 22.01.2019 при цьому зазначивши, що оскільки ухвалою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 08.10.2019 було прийнято відмову Товариства з обмеженою відповідальністю «Морган Феніче» від адміністративного позову, постанову Рівненського окружного адміністративного суду від 16.03.2016 визнано нечинною, а провадження у справі закрито, вказана справа не підлягала направленню для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції.

Детальніше з текстом постанови ВС від 31.01.2020 у справі № 817/3117/15 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87363591>

2. Огляд судових рішень, якими скасовані (змінені) судові рішення Восьмого апеляційного адміністративного суду з підстав порушення норм матеріального права.

2.1. Посилання в обох наказах на порушення позивачем приписів Закону України «Про державну таємницю» не свідчить про повторне притягнення його до відповідальності, а скоріше свідчить про те, що позивач неодноразово порушував ці норми.

В листопаді 2018 року позивач ОСОБА_1 звернувся до Львівського окружного адміністративного суду з адміністративним позовом до відповідача – Головного управління Національної поліції у Львівській області, у якому просив:

- визнати протиправним та скасувати наказ ГУНП у Львівській області від 04.10.2018 № 3481 «Про накладення дисциплінарних стягнень на працівників поліції Сихівського ВП ГУНП» в частині накладення на старшого оперуповноваженого сектору кримінальної поліції Сихівського ВП ГУНП у Львівській області капітана поліції ОСОБА_1 дисциплінарного стягнення – сувора догана;

- визнати протиправним та скасувати наказ ГУНП у Львівській області від 05.10.2018 № 3599 «Про накладення дисциплінарних стягнень на працівників поліції Сихівського ВП ГУНП» в частині накладення на старшого оперуповноваженого сектору кримінальної поліції Сихівського ВП ГУНП у Львівській області капітана поліції ОСОБА_1 дисциплінарного стягнення – звільнення зі служби;

- визнати протиправним та скасувати наказ ГУНП у Львівській області № 660 о/с від 18.10.2018 про звільнення капітана поліції ОСОБА_1 зі служби в поліції на підставі п. 6 ч.1 ст. 77 Закону України «Про Національну поліцію» у зв'язку з реалізацією дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби в поліції;

- поновити на посаді старшого оперуповноваженого сектору кримінальної поліції Сихівського відділу поліції ГУНП у Львівській області з 18 жовтня 2018 року, зарахувавши час вимушеного прогулу до вислуги років та стягнути з відповідача середній заробіток за час вимушеного прогулу.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням від 18.04.2019 в задоволенні адміністративного позову відмовив.

Восьмий апеляційний адміністративний суд постановою від 11.07.2019 апеляційну скаргу ОСОБА_1 задовольнив частково, рішення Львівського

окружного адміністративного суду від 18.04.2019 у справі № 1340/5310/18 – скасував та ухвалив нову постанову, якою адміністративний позов ОСОБА_1 задовольнив частково.

З висновками суду апеляційної інстанції колегія суддів Касаційного адміністративного суду не погодилася з наступних підстав.

Суди і першої і апеляційної інстанцій виходили з того, що факт порушення позивачем службової дисципліни підтверджено належними та допустимими доказами, які встановлені службовими розслідуваннями, і в цій частині рішення судів не оскаржуються.

У цьому провадженні суди по різному оцінили наслідки притягнення позивача до відповідальності за доведені дисциплінарні проступки у контексті подвійної відповідальності.

Верховний Суд вважав вірними висновки суду першої інстанції, який виходив з того, що за описаних вище обставин неможливо вести мову про подвійну юридичну відповідальність за одне й те саме правопорушення, визначену в наказі від 04.10.2018 № 3481 та в наказі від 05.10.2018 № 3599 з врахуванням того, що подія була виявлена одночасно, однак були проведено різні службові розслідування та встановлені різні дисциплінарні проступки.

Натомість суд апеляційної інстанції помилково вважав, що відповідачем фактично було повторно накладено на позивача стягнення за вчинення одного дисциплінарного проступку, у зв'язку з чим неправильно застосував до цих правовідносин приписи ч. 1 ст. 61 Конституції України та ч. 9 ст. 19 Дисциплінарного статуту Національної поліції.

Посилання в обох наказах на порушення позивачем приписів Закону України «Про державну таємницю» не свідчить про повторне притягнення його до відповідальності, а скоріше свідчить про те, що позивач неодноразово порушував ці норми.

Відповідно до ч. 3 ст. 19 Дисциплінарного статуту під час визначення виду стягнення дисциплінарна комісія враховує характер проступку, обставини, за яких він був вчинений, особу порушника, ступінь його вини, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, попередню поведінку поліцейського, його ставлення до служби.

Згідно з частиною 8 цієї статті під час визначення виду стягнення керівник враховує характер проступку, обставини, за яких він був вчинений, особу порушника, ступінь його вини, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, попередню поведінку поліцейського, його ставлення до служби.

У разі притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейського, який має дисциплінарне стягнення і вчинив дисциплінарний проступок,

дисциплінарне стягнення, що застосовується, повинно бути суворішим, ніж попереднє (ч. 12 ст. 19 Дисциплінарного статуту).

Колегія суддів з урахуванням встановлених судами попередніх інстанцій обставин справи, наявних в матеріалах справи доказів, погодилася з висновками суду першої інстанції про правомірність накладення на позивача дисциплінарних стягнень – суворої догани та звільнення зі служби за порушення ним Присяги працівника поліції, вимог ст. 18 Закону № 580-VIII, вимог Правил № 1179 та ст. 28 Закону № 3855-XII, тому відсутні підстави для скасування оскаржуваних наказів та поновлення позивача на службі в органах Національної поліції, у зв'язку з чим позовні вимоги є безпідставними та не можуть бути задоволені.

Отже, Верховний Суд дійшов висновку, що судом апеляційної інстанції помилково скасовано законне та обґрунтоване рішення суду першої інстанції, який повно та правильно встановив обставини справи, вірно застосував норми матеріального права та надав їм системне тлумачення.

На підставі викладеного, постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11.07.2019 – скасовано, а рішення Львівського окружного адміністративного суду від 18.04.2019 залишено в силі.

Детальніше з текстом постанови ВС від 30.01.2020 у справі № 1340/5310/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87297020>

2.2. Невиконання позивачем умов договору в майбутньому жодним чином не впливає на факт отримання коштів (попередньої оплати) та не скасовує обов'язок платника включити суму отриманих коштів до загального річного оподаткованого доходу у деклараціях.

В березні 2019 фізична особа-підприємець ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до Головного управління ДФС в Івано-Франківській області, у якому просив визнати протиправними та скасувати податкові повідомлення-рішення № 0004671305, яким позивачу збільшено суму грошового зобов'язання за платежем військовий збір, № 0004561305, яким позивачу збільшено суму грошового зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб, що сплачується за результатами річного декларування, № 0004681305, яким позивачу збільшено суму грошового зобов'язання з податку на додану вартість, вимогу про сплату боргу (недоїмки) зі сплати єдиного внеску та пені та рішення про застосування штрафних санкцій за донарахування відповідним органом доходів і зборів або платником своєчасно не нарахованого єдиного внеску.

Рішенням від 29.05.2019 Івано-Франківський окружний адміністративний суд відмовив у задоволенні позову з мотивів доведеності податковим органом правопорушень, покладених в основу збільшення грошових зобов'язань, застосування штрафів, формування вимоги, та, відповідно, правомірності прийняття спірних актів індивідуальної дії.

Постановою від 17.10.2019 Восьмий апеляційний адміністративний суд апеляційну скаргу позивача задовольнив, рішення Івано-Франківського окружного адміністративного суду скасував, адміністративний позов задовольнив, визнав протиправним та скасував податкові повідомлення-рішення Головного управління ДФС в Івано-Франківській області від № 0004671305, № 0004561305, № 0004681305, вимогу про сплату боргу (недоїмки), рішення про застосування штрафних санкцій.

Задовольняючи позовні вимоги, суд апеляційної інстанції здійснив висновок про те, що собівартість реалізованої продукції включає прямі витрати, пов'язані з заготівлею деревини, її розпилом до обумовлених розмірів (величин), сушіння, митне оформлення, транспортування тощо, а також ту обставину, що кінцевий термін поставки товару згідно укладених договорів не настав, тому неможливо визначити розмір реальних витрат на виготовлення та постачання замовнику «NEXBERG IMPEX L.P.». Суд апеляційної інстанції вказав на те, що оскільки отримані кошти від нерезидента, як оплата за товар, що буде поставлений в майбутньому «NEXBERG IMPEX L.P.», передані за договором про надання безвідсоткової поворотної фінансової допомоги безпосередньому виробнику товару, тому до складу загального оподаткованого доходу вони відноситись не можуть.

Суд апеляційної інстанції дослідив договір поставки, який укладений між нерезидентом – «NEXBERG IMPEX L.P.» (покупець) та фізичною особою – підприємцем ОСОБА_1 (продавець за договором), предметом якого є поставка продукції з деревини хвойних порід. Згідно додаткових угод термін дії договору продовжено до 31.12.2021.

Суд апеляційної інстанції також дослідив контракт купівлі-продажу, укладений позивачем з нерезидентом «NEXBERG IMPEX L.P.», згідно з яким рахується кредиторська заборгованість (авансова оплата) за непоставлену продукцію (товар). Термін дії даного контракту згідно додатку закінчується 31.01.2022.

За результатами аналізу цих договорів суд апеляційної інстанції зауважив, що термін поставки позивачем нерезиденту «NEXBERG IMPEX L.P.» продукції (товару) ще не настав, а позивачем замовлено у виробництво продукцію (товар), яка буде на виконання умов вищезазначених договорів (контрактів) поставлена (відвантажена). Суд апеляційної інстанції, вирішуючи спір на користь фізичної особи-підприємця ОСОБА_1, враховував те, що ним понесено витрати з метою виконання в подальшому даних договорів (контрактів), а саме: позивачем укладено договір з фізичною особою-підприємцем ОСОБА_2 про поставку продукції, яка буде поставлена в майбутньому, а отримана позивачем від нерезидента «NEXBERG IMPEX L.P.» попередня оплата за договором про надання безвідсоткової поворотної фінансової допомоги надана фізичній особі-підприємцю ОСОБА_2 з метою створення та поставки в майбутньому нерезиденту «NEXBERG IMPEX L.P.» продукції та здійснення розрахунку за вироблену продукцію в майбутньому.

Враховуючи наведені вище обставини суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що відповідачем не враховані надані для перевірки додатки до договорів (контрактів), укладених з нерезидентом «NEXBERG IMPEX L.P.», про збільшення термінів (строків) постачання продукції, договору про надання безвідсоткової поворотної фінансової допомоги, договору поставки продукції, яка буде поставлена в майбутньому, а також не враховано, що позивач як ФОП не припинив своєї діяльності, а продовжує виконувати взяті на себе за раніше укладеними договорами зобов'язання та здійснює постачання товару.

Суд вважає такі висновки суду апеляційної інстанції безпідставними, які не ґрунтуються на правильному застосуванні норм матеріального права, з огляду на те, що суд першої інстанції встановив факт поступлення валютної виручки на розрахункові рахунки позивача в банку, суд апеляційної інстанції підтвердив цей факт, вказавши про отримання позивачем від нерезидента попередньої оплати, позивач цей факт не спростовує впродовж всього судового розгляду, отже поступлення коштів на рахунок у банку не є спірною обставиною.

Однак невиконання позивачем поставки продукції на адресу нерезидента жодним чином не впливає на факт отримання коштів (попередньої оплати) та не скасовує обов'язок платника включити суму отриманих коштів до загального річного оподаткованого доходу у деклараціях.

Висновки суду апеляційної інстанції щодо надання попередньої оплати за товар, отриманої від нерезидента «NEXBERG IMPEX L.P.», фізичній особі-підприємцю ОСОБА_2 згідно з договором про надання безвідсоткової поворотної фінансової допомоги, що вплинуло на витрати позивача, Суд визнає неприйнятними, оскільки передання отриманих коштів за цивільно-правовим договором іншій особі не скасовує обов'язку позивача включити отриману суму до загального річного оподаткованого доходу у деклараціях, отримання коштів від контрагента та надання їх іншому контрагенту є різними господарськими операціями, які окремо мають бути відображені в податковому обліку платника податків (доходи та витрати).

Суд також звертає увагу на те, що сам по собі факт укладення цивільно-правових договорів не є свідченням понесення сторонами витрат або отримання доходу, дані щодо зміни активів у майновому стані особи мають бути підтверджені належним чином оформленими первинними документами, до яких серед іншого можна віднести квитанції, платіжні доручення, акти приймання виконаних робіт (послуг), касові ордери (прибутковий та видатковий) тощо.

Крім того, суд апеляційної інстанції не надав жодної оцінки ні завищенню валових витрат, не підтверджених первинними документами та документами про оплату, ні встановленим в акті перевірки порушенням вимог податкового законодавства щодо визначення податку на додану вартість. Позивач в апеляційній скарзі будь-яких доводів щодо встановленого відповідачем порушення не навів.

З огляду на зазначене, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду рішення суду апеляційної інстанції скасував та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.01.2020 у справі № 300/497/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87045085>

2.3. Дія Типових правил щодо обладнання секторів для тримання засуджених до довічного позбавлення волі не розповсюджується на колонії з максимальним рівнем безпеки, а тільки на такі, що мають середній рівень.

У грудні 2018 року ОСОБА_1 звернувся до Рівненського окружного адміністративного суду з позовом до Державної установи «Городищенська виправна колонія (№ 96)» про визнання бездіяльності відповідача протиправною щодо незабезпечення належних житлових, побутових, санітарно-гігієнічних умов утримання, відповідно до вимог чинного законодавства країни, яке визначає умови відбування покарання засуджених до довічного позбавлення волі.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням від 19.06.2019, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30.10.2019 позовні вимоги задовольнив.

Задовольняючи позовні вимоги, суди попередніх інстанцій виходили з того, що житлово-побутові та санітарно-гігієнічні умови утримання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, які утримувалися у секторі максимального рівня безпеки ВК № 96 в період з 18 вересня 2004 року по 15 жовтня 2018 року, не відповідали встановленим стандартам, як у міжнародному, так і у національному законодавстві. У ході судового розгляду відповідачем не надано суду належних та допустимих доказів на підтвердження обставин вжиття ним заходів щодо усунення порушень вимог чинного законодавства у частині забезпечення належних житлових, побутових та санітарно-гігієнічних умов утримання позивача у вказаний період у ВК № 96.

Не погодившись з рішенням суду першої інстанції та постановою суду апеляційної інстанції, відповідач подав до Верховного Суду касаційну скаргу.

На обґрунтування вимог касаційної скарги відповідач указує, що дія Типових правил не розповсюджується на ВК № 96, оскільки ця колонія має максимальний рівень безпеки, а не середній рівень безпеки, до якого цей наказ застосовується.

Також за доводами відповідача, норми Кримінально-виконавчого кодексу України та Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань не містять приписів, які б розкривали поняття «необхідні житлово-побутові умови, що відповідають правилам санітарії та гігієни».

Верховний Суд погоджується з тим, що суд першої інстанції помилково застосував приписи Типових правил до правовідносин у цій справі, оскільки вони визначають умови тримання засуджених у секторах максимального рівня безпеки при виправних колоніях середнього рівня безпеки, а не максимального рівня безпеки.

Разом з тим таке правозастосування не призвело до неправильного вирішення справи, оскільки обмеження щодо площі камери та її розрахунку на одну особу встановлені ст. 115 КВК України.

Вимоги щодо інших санітарних умов утримання ув'язнених установлені міжнародними правовими актами, приписи яких є обов'язковими для виконання усіма національними органами державної влади. Відсутність відомчого нормативного правового регулювання не може визнаватися достатньою і вагомою підставою для невиконання позитивних зобов'язань держави, визначених на рівні національного та міжнародного законодавства.

Тож доводи касаційної скарги не спростовують висновків, викладених в оскаржуваних рішеннях судів першої і апеляційної інстанцій та не доводять порушення ними норм матеріального або процесуального права.

З огляду на вищевикладене, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду вирішив рішення Львівського окружного адміністративного суду від 19.06.2019 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30.10.2019 змінити, виключивши із їхніх мотивувальних частин посилання на положення Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом МЮУ від 29.12.2014 № 2186/5, а також Типових правил щодо обладнання секторів для тримання засуджених до довічного позбавлення волі, затверджених наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань № 124 від 28.07.2005. В іншій частині рішення судів попередніх інстанцій залишено без змін.

Детальніше з текстом постанови ВС від 29.01.2020 у справі № 460/2999/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87238697>

2.4. Законом № 1736-VIII, передбачено, що до вкладу прирівнюються кошти, які залучені від фізичної особи, як позика або вклад до небанківської фінансової установи через банк, що виступив повіреним за відповідним договором і на день набрання чинності Законом № 1736-VIII віднесений до категорії неплатоспроможних, якщо при цьому банком не було поінформовано фізичну особу під розпис про непоширення на такі кошти гарантій, передбачених цим Законом, а фізична особа, яка розмістила, надала такі кошти, прирівнюється до вкладника.

В травні 2018 року ОСОБА_1 звернулася до суду з адміністративним позовом до уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ «Банк Михайлівський» про визнання дій протиправними щодо визнання правочинів (транзакцій), здійснених ТОВ «Кредитно-інвестиційний центр» нікчемними та не включення рахунку № НОМЕР_1, відкритого в ПАТ «Банк Михайлівський», до переліку рахунків, за якими вкладники мають право на відшкодування коштів за вкладами за рахунок коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

Також, позивач просила зобов'язати уповноважену особу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ «Банк Михайлівський» вчинити дії щодо внесення рахунку № НОМЕР_1, відкритого в ПАТ «Банк Михайлівський», до переліку рахунків, за якими вкладники мають право на відшкодування коштів за вкладами за рахунок коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, та визначити суму, що підлягає відшкодуванню в розмірі 19 757,42 грн.

Рівненський окружний адміністративний суд своїм рішенням від 08.10.2018, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 07.02.2019, позовні вимоги ОСОБА_1 задовольнив.

Задовольняючи позовні вимоги, суди попередніх інстанцій, виходили з того, що кошти, які надійшли від ТОВ «Кредитно-інвестиційний центр» на поточний рахунок позивача, є вкладом у розумінні Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (далі Закон № 4452-VI). В свою чергу, відповідачами не доведено належними доказами наявність обставин, які б слугували підставою для визнання нікчемними операцій з перерахування коштів; здійснення транзакцій під час дії постанови НБУ від 22.12.2015 № 917/БТ «Про віднесення Публічного акціонерного товариства «Банк Михайлівський» до категорії проблемних та запровадження особливого режиму контролю за діяльністю банку» не є достатньою підставою для визнання цих транзакцій нікчемними.

Надаючи правову оцінку спірним правовідносинам, колегія суддів Касаційного адміністративного суду зазначила наступне.

У даній справі судами встановлено, що правочин по наданню позивачем позики ТОВ «Кредитно-інвестиційний центр» та операції по перерахуванню

коштів позичальнику та поверненню коштів з рахунку вказаного товариства на рахунок позивача були вчинені після віднесення ПАТ «Банк Михайлівський» до категорії проблемних.

Фактичні обставини справи свідчать про те, що у межах спірних правовідносин ПАТ «Банк Михайлівський» виступав повіреним, хоча про це й не було зазначено у договорі № 980-053-000217661, укладеному 07.04.2016 між ТОВ «Кредитно-інвестиційний центр» та позивачем.

19.11.2016 набрали чинності положення пункту 15 Прикінцевих Положень Закону № 4452-VI, внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відшкодування фізичним особам через систему гарантування вкладів фізичних осіб шкоди, завданої зловживанням у сфері банківських та інших фінансових послуг» (далі – Закон № 1736-VIII), яким передбачено, що до вкладу прирівнюються кошти, які залучені від фізичної особи як позика або вклад до небанківської фінансової установи через банк, що виступив повіреним за відповідним договором і на день набрання чинності Законом № 1736-VIII віднесений до категорії неплатоспроможних, якщо при цьому банком не було поінформовано фізичну особу під розпис про непоширення на такі кошти гарантій, передбачених цим Законом, а фізична особа, яка розмістила, надала такі кошти, прирівнюється до вкладника.

Матеріали справи не містять відомостей про те, що позивач був повідомлений банком під підпис про непоширення гарантій банку на кошти у сумі 19 600,00 грн станом на 19.05.2016, повернуті на рахунок позивача за договором з небанківською фінансовою установою від 07.04.2016.

Отже, кошти позивача відповідають чітко визначеним критеріям, визначеними змінами, внесеними до Закону № 4452-VI Законом № 1736-VIII.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові Верховного Суду від 21.12.2019 у справі № 823/1674/18.

З урахуванням наведеного, колегія суддів погодилася із висновком судів попередніх інстанцій в частині визнання протиправною бездіяльності Уповноваженої особи Фонду на здійснення ліквідації ПАТ «Банк Михайлівський» щодо не включення повної інформації до переліку вкладників та зобов'язання її подати до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб додаткову інформацію щодо позивача як вкладника, який має право на відшкодування коштів за вкладами ПАТ «Банк Михайлівський» за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Водночас, мотиви, з яких виходили суди попередніх інстанцій, підлягали зміні, оскільки ґрунтувалися на неправильному правозастосуванні, а саме: незастосуванні Закону № 1736-VIII, який підлягав застосуванню.

Рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 08.10.2018 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 07.02.2019 змінено в частині мотивів.

Детальніше з текстом постанови ВС від 30.01.2020 у справі № 817/1286/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87297039>

2.5. У п. 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.07.1998 № 604-р «Про додаткові заходи щодо збереження місць поховань у населених пунктах України» не зазначено, що воно стосується органів місцевого самоврядування в частині зобов'язання взяти на облік місця, де залишилися сліди давніх поховань, організувати їх обстеження та вивчення з наступним оприлюдненням результатів досліджень в засобах масової інформації.

У березні 2007 року представництво Американського об'єднання комітетів для євреїв бувшого Радянського Союзу звернулося до суду з позовною заявою до Виконавчого комітету Уманської міської ради Черкаської області, Уманської міської ради Черкаської області, Інспекції державного архітектурно-будівельного контролю Управління містобудування та архітектури міськвиконкому Уманської міської ради, в якій просило визнати історичні межі давніх поховань на Стародавньому Єврейському кладовищі; визнати давні поховання в межах Стародавнього Єврейського кладовища у м. Умань об'єктом культурної спадщини національної меншини місцевого значення; визнати за позивачем право на упорядкування та утримання об'єкта культурної спадщини – давніх поховань в межах Стародавнього Єврейського кладовища у м. Умань.

Справа розглядалася судами неодноразово.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням від 21.01.2019, залишеним без змін рішенням Восьмого апеляційного адміністративного суду від 25.07.2019, позов задовольнив.

Суди врахували те, що відповідно до укладеної між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки Угоди, кладовища, поховання жертв репресій тоталітарних режимів визначені об'єктами культурної спадщини, які підлягають до збереження та охорони в цілях і рамках цієї Угоди. Місцевий та апеляційний адміністративні суди виходили з того, що відповідач визнав факт історичної цінності давніх поховань, що знаходяться на території «Давні поховання Єврейського цвинтаря», прийняттям рішення Уманською міською радою від 14.07.1994 № 264 «Про заходи на виконання Указу Президента «Про створення історико-культурного центру в м. Умані» і рішення від 13.10.1994 № 375 «Про розгляд зон розвитку історико-культурного центру м. Умані», яким, зокрема, вирішено погодити охоронну зону забудови історико-культурного центру.

Суд першої інстанції вказав, що розробка проекту землеустрою стане передумовою для подальшого визначення статусу зазначеної пам'ятки відповідно до законодавства України. Проведенню облаштування, утримання та збереження місць давніх поховань, надання їм офіційного статусу пам'ятки, має передувати організація і встановлення меж їх території, а не навпаки, як це стверджує відповідач.

Верховний Суд, перевіrivши доводи касаційної скарги, в межах касаційного перегляду, визначених ст. 341 КАС України, а також, надаючи оцінку правильності застосування судами норм матеріального і процесуального права у спірних правовідносинах, погодився з позицією судів попередніх інстанцій, лише щодо задоволення позовних стосовно вчинення відповідачами бездіяльності, яка полягала у невиконання пунктів розпорядження КМУ від 20.07.1997 № 604-р Верховний Суд зазначив наступне.

Розпорядженням КМУ від 20.07.1998 № 604-р «Про додаткові заходи щодо збереження місць поховань у населених пунктах України» зобов'язано, зокрема, обласні держадміністрації із залученням громадських організацій, у тому числі організацій національних меншин, впродовж 1998-1999 років взяти на облік місця, де залишилися сліди давніх поховань, організувати їх обстеження та вивчення з наступним оприлюдненням результатів досліджень в засобах масової інформації, провести роботу з вивчення стану закритих кладовищ, у тому числі кладовищ національних меншин та місць масового розстрілу населення у роки Великої Вітчизняної Війни, продовжувати здійснювати заходи щодо облаштування цих місць, їх утримання та збереження, не допускати проведення будівельних робіт у місцях, де залишилися сліди давніх поховань та на території закритих кладовищ.

Відповідно до п. 2 Додаткових заходів щодо збереження місць давніх поховань у населених пунктах України зобов'язано Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські держадміністрації, Держкомрелігій із залученням громадських організацій, у тому числі організацій національних меншин, упродовж 1998-1999 років взяти на облік місця, де залишилися сліди давніх поховань, організувати їх обстеження та вивчення з наступним оприлюдненням результатів досліджень в засобах масової інформації.

Пунктом 3 цього розпорядження зобов'язано Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські держадміністрації, органи місцевого самоврядування із залученням громадських організацій, у тому числі організацій національних меншин, впродовж 1998-1999 років провести роботу з вивчення стану закритих кладовищ, у тому числі кладовищ національних меншин та місць масового розстрілу населення у роки Великої Вітчизняної Війни, продовжувати здійснювати заходи щодо облаштування цих місць, їх утримання та збереження.

У п. 4 Розпорядження без зазначення часових обмежень було зобов'язано Раду Міністрів Автономної Республіки, Крим, обласні, Київську та

Севастопольську міській держадміністрації, Держбуд, органи місцевого самоврядування не допускати проведення будівельних робіт у місцях, де залишилися сліди давніх поховань та на території закритих кладовищ.

Тобто, положення п. 4 вказаного Розпорядження, на відміну від інших пунктів, на регулярній основі зобов'язало, зокрема, органи місцевого самоврядування, не допускати проведення будівельних робіт у місцях, де залишилися сліди давніх поховань.

Пункт 3 вказаного Розпорядження поширено на органи місцевого самоврядування, проте дії, зазначені у цьому пункті мало бути вчинено протягом 1998-1999 років.

Водночас Верховний Суд погодився з висновком місцевого адміністративного суду у цій справі стосовно того, що проміжок часу виконання робіт (1998-1999) не свідчить про завершення його дії в часі, а навпаки вказує на тривалу бездіяльність відповідача щодо невиконання п. 3 цього Розпорядження щодо місць давніх поховань - «Давні поховання Єврейського цвинтаря».

У п. 2 Розпорядження не зазначено, що воно стосується органів місцевого самоврядування в частині зобов'язання взяти на облік місця, де залишилися сліди давніх поховань, організувати їх обстеження та вивчення з наступним оприлюдненням результатів досліджень в засобах масової інформації.

З огляду на викладене, суди попередніх інстанцій помилково визнали протиправною бездіяльність Уманської міської ради Черкаської області та її виконавчого комітету щодо невиконання вимог Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.07.1998 № 604-р, в частині п. 2, оскільки воно взагалі не поширювало свою дію на відповідачів.

У зв'язку з цим, судові рішення щодо визнання бездіяльності відповідачів щодо невиконання п. 2 Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.07.1998 № 604-р та зобов'язання виконати цей пункт, підлягають скасуванню з прийняттям в цій частині рішення про відмову у задоволенні цієї позовної вимоги.

При цьому, Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанції про те, що відповідачами допущено бездіяльність щодо організації, обстеження та вивчення місць давніх поховань.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду рішення попередніх інстанції скасувала, в частині визнання протиправної бездіяльності Уманської міської ради Черкаської області та її виконавчого комітету, щодо невиконання п. 2 Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.07.1998 № 604-р та зобов'язання Уманської міської ради Черкаської області та її виконавчого комітету виконати відповідний пункт і прийняла у цій частині нове рішення про відмову у задоволенні цих вимог. В іншій частині рішення Львівського окружного адміністративного суду від 21.01.2019 і постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 25.07.2019 – залишила без змін.

Детальніше з текстом постанови ВС від 23.01.2020 у справі № 2-а/7780/11 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87129245>

2.6. Резидент є вільним у виборі форми розрахунків за зовнішньоекономічними операціями з-поміж тих, що не суперечать законам України, а тому перебування таких операцій на контролі саме по собі не спричиняє наслідку у вигляді застосування штрафних санкцій (пені), передбачених ст. 4 Закону № 185/94-ВР. Припинення зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог є складовою гарантованого Конституцією України права на свободу підприємницької діяльності та може бути обмежено виключно законами України.

В серпні 2018 року ТзОВ «Верболіз» звернулося до суду з адміністративним позовом до головного управління Державної фіскальної служби України у Львівській області про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням від 13.03.2019, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 18.06.2019, у задоволенні позову відмовив.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що припинення зобов'язань зарахуванням зустрічних однорідних вимог впродовж строку дії Постанов Правління НБУ «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» від 14.09.2016 № 386 та від 13.12.2016 № 410 не є підставою для зняття експортної операції з контролю, а відтак, - і для переривання строку зарахування валютної виручки, встановленого ст. 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.1994 № 185/94-ВР.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду справу передав на розгляд Судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду на підставі ст.ст. 346, 347 КАС України у зв'язку з необхідністю відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові від 29 січня 2019 року (справа № 819/2014/17).

Саме у вказаній постанові Верховний Суд висловив правову позицію, якою керувалися суди попередніх інстанцій при вирішенні даної справи, про те, що припинення зобов'язань зарахуванням зустрічних однорідних вимог впродовж строку дії Постанови Правління НБУ «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» від 13.12.2016 № 410 не вважається підставою для зняття експортної операції з контролю.

Таку позицію Суд вмотивував, зокрема, наступним: «Постанови Правління НБУ не регулюють відносини між сторонами контракту та не забороняють проведення розрахунків шляхом заліку, їх норми адресовані резидентів та уповноваженому банку, що здійснює валютний контроль за експортною операцією. Водночас, резидент при здійсненні господарської діяльності не був

позбавлений можливості врегулювати договірні відносини з урахуванням загальнодоступних правил валютного контролю або врахувати ризики їх недодержання».

Колегія суддів судової палати вирішила, що наявні підстави для відступлення від правової позиції Верховного Суду, викладеної у вказаній постанові, а касаційна скарга підлягла задоволенню з огляду на таке.

Аналізуючи обставини, що склалися у даній справі, колегія суддів констатувала, що зі змісту імпортного та експортного контрактів, наявних первинних документів, а також з Угоди про зарахування вбачається, що між двома суб'єктами господарювання виникли зустрічні вимоги, які є грошовими, тобто однорідними, між сторонами відсутній спір щодо характеру зобов'язань, їх змісту, умов виконання, а умови проведення розрахунків за експортним та імпортним контрактами, відповідають критеріям, зазначеним, зокрема, у п.1.11 Інструкції про порядок здійснення контролю за експортними, імпортними операціями, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 24.03.1999 № 136, дотримання яких є передумовою для визнання зарахування зустрічних однорідних вимог та зняття цих розрахунків банком з валютного контролю.

З урахуванням наведеного сторони зовнішньоекономічних операцій, здійснюючи експортно-імпортні операції, обґрунтовано виходили з того, що законами України передбачено їх право на застосування такої форми розрахунків, як зарахування зустрічних однорідних вимог та обґрунтовано виходили з того, що таке право не може бути скасоване підзаконними актами.

В свою чергу, податковий орган приймаючи оскаржуване рішення про нарахування позивачу пені за порушення строків розрахунків за договором від 14.01.2016 № 14/01/16, укладеним позивачем з фірмою – нерезидентом «CLEANergy e.K» та констатуючи порушення ТОВ «Верболіз» вимог ст. 1 Закону № 185/94-ВР, не врахував, що наведена норма Закону регламентує строки зарахування валютної виручки резидентів на їх рахунки в уповноважених банках за результатами безпосередньо виконання зовнішньо-економічних контрактів, чого в даному випадку не відбулось.

Моментом же одержання виручки у іноземній валюті за експортовану продукцію вважається дата надходження коштів на валютний рахунок резидента в уповноваженому банку України (абз. 2 п.5 Інструкції про порядок здійснення розрахунків у іноземній валюті за експортно-імпортними операціями на умовах відстрочки платежів чи поставок, затвердженої Наказом Національного Банку України від 14.06.1994 № 85).

Однак, у справі, що розглядалась, припинення відповідних зобов'язань відбулось не у грошовій формі, тобто без зарахування валютної виручки на рахунок резидента в уповноваженому банку.

На доповнення, щодо обмежень, запроваджених Постановами Правління НБУ № 386 та № 410, Верховний Суд зазначив наступне.

Практика обмежень щодо зняття з валютного контролю експортних операцій клієнтів на підставі документів про припинення зобов'язань зарахуванням зустрічних однорідних вимог в іноземній валюті вперше була запроваджена Постановою Правління НБУ від 20.08.2014 № 515 «Про врегулювання ситуації на валютному ринку України».

Метою такого обмеження було недопущення використання фінансової системи України для відмивання грошей і фінансування тероризму та врегулювання ситуації на валютному ринку України та контролю валютних операцій. Їх норми адресовані уповноваженому банку, що здійснює валютний контроль за експортною операцією. Саме у контексті мети введено в дію обов'язковий продаж на міжбанківському валютному ринку України частини надходжень у визначеному розмірі.

В подальшому, дія таких обмежень пролонгувалась Правлінням НБУ шляхом прийняття типових постанов, в т. ч. і постанов Правління НБУ № 386 та № 410, у пунктах 4 яких встановлено, що уповноважені банки не можуть знімати з контролю експортні операції клієнтів на підставі документів про припинення зобов'язань зарахуванням зустрічних однорідних вимог в іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора/російських рублях (незалежно від суми операції).

Водночас, вказані обмеження щодо зняття експортних операцій з валютного контролю, запроваджені Постановами Правління НБУ № 386 та № 410, адресовані виключно уповноваженим банкам. Обов'язок продажу валютної виручки у певному розмірі сам по собі не є обмеженням для сторін у здійсненні розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами шляхом зарахування зустрічних грошових вимог.

Крім того, вказані положення актів НБУ не регулюють підприємницької діяльності суб'єктів господарювання, не встановлюють форми розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами та, як підзаконні акти, не можуть обмежувати дію норм Законів України, положення яких судом наведено вище, та якими передбачено вільний вибір сторонами контракту форми розрахунків.

З урахуванням наведеного судова палата в цій справі вирішила відступити від правового висновку, викладеного у постанові Верховного Суду від 29.01.2019 по справі № 819/2014/17, що припинення зобов'язань зарахуванням зустрічних однорідних вимог впродовж строку дії Постанов Правління НБУ, зокрема, від 14.09.2016 № 386 та від 13.12.2016 № 410, не вважається підставою для зняття експортної операції з контролю, з визнанням правомірним наслідком такого контролю застосування санкцій, передбачених Законом № 185/94-ВР, та сформулювати нову правову позицію, відповідно до якої визначити, що резидент є вільним у виборі форми розрахунків за зовнішньоекономічними операціями з-поміж тих, що не суперечать законам України, а тому перебування таких операцій на контролі саме по собі не спричиняє наслідку у вигляді застосування

штрафних санкцій (пені), передбачених ст. 4 Закону № 185/94-ВР. Припинення зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог є складовою гарантованого Конституцією України права на свободу підприємницької діяльності та може бути обмежено виключно законами України.

Враховуючи обставини, що мають місце у даній справі, а саме: виконання зобов'язань резидента України перед нерезидентом за зовнішньоекономічним контрактом шляхом зарахування зустрічних вимог за наявності належним чином оформлених документів, судова палата не погоджується з висновком судів попередніх інстанцій та вважає, що податковим органом не було доведено наявність підстав для нарахування позивачу пені за порушення строку розрахунку у сфері зовнішньоекономічної діяльності, з огляду на що податкове повідомлення-рішення від 22.05.2018 № 0008531403 є протиправним та підлягає скасуванню.

Верховний Суд скасував рішення судів попередніх інстанцій та задовольнив позов Товариства з обмеженою відповідальністю «Верболіз». Визнав протиправним та скасував оскаржуване податкове повідомлення-рішення.

Детальніше з текстом постанови ВС від 31.01.2020 у справі № 1340/3649/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87478127>

2.7. Приписи пункту 15 розділу XI Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про Національну поліцію», за своїм змістом не розповсюджують порядок отримання одноразової грошової допомоги, інших виплат, передбачених Законом України «Про міліцію», на осіб, які набули право на відповідні виплати після втрати чинності Законом України «Про міліцію», а лише зберігає такий порядок для тих, хто набув право на ці виплати до набрання чинності Законом України «Про Національну поліцію».

В березні 2018 року ОСОБА_1 звернувся до Львівського окружного адміністративного суду з позовом до Головного управління Національної поліції у Львівській області, в якому просив визнати протиправними дії відповідача щодо відмови у виплаті одноразової грошової допомоги у зв'язку із встановленням III групи інвалідності, що пов'язана із проходженням служби в органах внутрішніх справ, у розмірі встановленому відповідно до ст. 23 Закону України «Про міліцію» (далі – Закон № 565-ХІІ), а також Порядку та умов призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності працівника міліції, затвердженого постановою КМУ від 21.10.2015 № 850, та зобов'язати відповідача здійснити доплату позивачу до визначеної одноразової грошової допомоги.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням від 04.09.2018 в задоволенні позову відмовив.

Ухвалюючи зазначене рішення, суд першої інстанції виходив з того, що останнім місцем служби позивача було Головне управління національної поліції у Львівській області, право на виплату одноразової грошової допомоги виникло під час проходження служби у Національній поліції України, тобто на нього, як на поліцейського поширюються норми Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон № 580-VIII). Тому, ОСОБА_1 має право на отримання одноразової грошової допомоги згідно із п. 4 ч. 1 ст. 97 Закону № 580-VIII та порядком затвердженим наказом МВС України від 11.01.2016 № 4. Вказаним Законом не передбачено жодних підстав для здійснення виплат (доплат) грошової допомоги, призначеної відповідно до положень Закону України «Про міліцію».

Восьмий апеляційний адміністративний суд постановою від 11.12.2018 рішення Львівського окружного адміністративного суду від 04.09.2018 скасував та прийняв нову постанову, якою позов задовольнив частково.

Ухвалюючи зазначене рішення, суд апеляційної інстанції виходив з того, що при виплаті одноразової грошової допомоги відповідачем протиправно застосовано наказ МВС України № 4 від 11.01.2016 «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського», який розроблений відповідно до ст.ст. 97-101 Закону України «Про Національну поліцію», оскільки зазначений наказ набрав чинності 23.02.2016, тобто після встановлення інвалідності та набуття ним права на отримання грошової допомоги.

Надавши правову оцінку, встановленим обставинам справи та доводам касаційної скарги, а також виходячи з меж касаційного перегляду справи, визначених ст. 341 КАС України, Верховний Суд зазначив таке.

Судова палата для розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, вирішуючи питання визначення порядку та належного органу, до компетенції якого входить призначення та виплата одноразової грошової допомоги поліцейському, якому інвалідність встановлена внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби в органах внутрішніх справ, у постанові від 14.02.2019 у справі № 822/764/18 висловила правову позицію, згідно якої поліцейський, який проходить службу в поліції, у разі встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності без установаження інвалідності внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби в органах внутрішніх справ, має право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої Законом України «Про Національну поліцію», виплата якої здійснюється відповідним підрозділом Національної поліції за останнім місцем служби поліцейського на підставі Порядку № 4.

Колегія суддів зазначила, що посилання на приписи пункту 15 розділу XI Прикінцевих та перехідних положень Закону № 580-VIII, згідно якого право на отримання одноразової грошової допомоги, інших виплат, передбачених Законом № 565-XII зберігається і здійснюється в порядку, що діяв до набрання чинності Законом № 580-VIII, було помилковим. Ця норма за своїм змістом не розповсюджує порядок отримання одноразової грошової допомоги, інших виплат, передбачених Законом № 565-XII, на осіб, які набули право на відповідні виплати після втрати чинності Законом № 565-XII, а лише зберігає такий порядок для тих, хто набув право на ці виплати до набрання чинності Законом № 580-VIII.

Отже, враховуючи правову позицію Верховного Суду колегія суддів не погодилася з висновками суду апеляційної інстанції та скасувала постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11.12.2018, рішення Львівського окружного адміністративного суду від 04.09.2018 – залишила в силі.

Детальніше з текстом постанови ВС від 29.01.2020 у справі № 813/1089/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87267634>

2.8. Правова природа наказу Уповноваженої особи Фонду про визнання правочинів нікчемними унеможлиблює здійснення судового розгляду щодо визнання його недійсним, а тому позовні вимоги про визнання протиправним та скасування наказу в частині визнання правочину за договором банківського вкладу (депозиту), укладеного між банком та позивачем, нікчемним, не можуть бути розглянуті в судовому порядку.

ОСОБА_1 звернулася з позовом до Уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб Волкова О. Ю., в якому просила скасувати рішення Уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ «Банк Михайлівський» Волкова О. Ю. про визнання переказу коштів (транзакція), здійсненого ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» на рахунок № НОМЕР_1, що належить позивачу нікчемним; зобов'язати відповідача внести зміни та доповнення до переліку рахунків, за якими вкладник має право на відшкодування коштів за вкладом у Публічному акціонерному товаристві «Банк Михайлівський» за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, шляхом внесення відомостей щодо рахунку № НОМЕР_1 ОСОБА_1.

Рівненський окружний адміністративний суд рішенням від 20.09.2018, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30.01.2019, адміністративний позов задовольнив.

Не погоджуючись із судовими рішеннями, відповідач подав касаційну скаргу, в якій, просив їх скасувати та ухвалити нове про відмову в задоволенні позову.

Касаційну скаргу обґрунтовано тим, що договір, укладений між позивачем та ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» без участі банку, як повіреного, а кошти, що вносились/отримувались за таким договором, по своїй природі не є вкладом згідно із Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (далі – Закон № 4452-VI) та Законом України від 07.12.2000 № 2121-III «Про банки та банківську діяльність».

Також, заявник касаційної скарги вказує на те, що правочини, які укладені під час дії заборони на укладення таких правочинів проблемним банком, встановленої постановою НБУ, яка була обов'язковою до виконання, є нікчемними відповідно до п.п. 2, 7, 8, 9 ч. 3 ст. 38 Закону № 4452-VI.

Дослідивши обставини справи та доводи касаційної скарги, колегія суддів дійшла висновку, що така підлягає частковому задоволенню з наступних підстав.

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, виходив з того, що кошти, які надійшли від ТОВ «ІРЦ» на поточний рахунок позивача, є вкладом в розумінні Закону № 4452-VI. В свою чергу, відповідачами не доведено належними доказами наявність обставин, які б слугували підставою для визнання нікчемними операцій з перерахування коштів; здійснення транзакцій під час дії постанови НБУ від 22.12.2015 № 917/БТ «Про віднесення Публічного акціонерного товариства «Банк Михайлівський» до категорії проблемних та запровадження особливого режиму контролю за діяльністю банку» не є достатньою підставою для визнання цих транзакцій нікчемними.

У справі, що розглядається, встановлено, що наказом Уповноваженої особи Фонду на здійснення тимчасової адміністрації в ПАТ «Банк Михайлівський» затверджено результати проведеної перевірки правочинів на предмет виявлення правочинів, що є нікчемними, викладені в Акті № 2 Комісії по перевірці правочинів (у тому числі договорів) на предмет виявлення правочинів (у тому числі договорів), що є нікчемними, за яким встановлено нікчемність правочинів (транзакції) з виконання 19.05.2016 платіжних документів ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» по перерахуванню коштів на рахунки фізичних осіб, у відповідності до положень п.п. 7-9 ч. 3 ст. 38 Закону № 4452-VI.

Згідно із витягом з Додатку 2 до Акту № 2 від 01.06.2016 Комісії по перевірці правочинів (у тому числі договорів) на предмет виявлення правочинів (у тому числі договорів), що є нікчемними, до переліку фізичних осіб, на рахунки яких 19.05.2016 здійснено перерахування коштів з поточного рахунку ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» включено позивача.

При цьому суди попередніх інстанцій, ухвалюючи рішення у цій справі, виходили, зокрема із того, що здійснення транзакцій під час дії постанови НБУ від 22.12.2015 № 917/БТ «Про віднесення Публічного акціонерного товариства «Банк Михайлівський» до категорії проблемних та запровадження особливого

режиму контролю за діяльністю банку» не є достатньою підставою для визнання цих транзакцій нікчемними.

Як було зазначено вище, у ч. 3 ст. 38 Закону № 4452-IV, якою врегульовано заходи щодо забезпечення збереження активів банку, запобігання втрати майна та збитків банку, визначено підстави, з яких правочини (у тому числі договори) неплатоспроможного банку є нікчемними.

У справі, яка розглядається, судами встановлено, що правочин по наданню позивачем позики ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» та операції по перерахуванню коштів позичальнику та повернення коштів з рахунку вказаного товариства на рахунок позивача були вчинені після віднесення ПАТ «Банк Михайлівський» до категорії проблемних.

Поряд з цим, під час розгляду справ судами різних юрисдикцій, у рішеннях, які набрали законної сили та, зокрема, у справі № 826/20089/16, суди встановили, що 11.11.2014 між ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» та ПАТ «Банк Михайлівський» було укладено Договір доручення № 1, згідно з умовами якого ПАТ «Банк Михайлівський», в якості повіреного, мав здійснювати пошук, залучення та надання фізичним особам (далі – клієнти) консультацій про умови та можливість передачі останніми у позику грошових коштів на користь ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр», як Довірителя, на умовах строковості та платності.

У відповідності до предмету Договору доручення ПАТ «Банк Михайлівський» мав укладати договори, що передбачають отримання/залучення ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» грошових коштів у позику від фізичних осіб, за формою, передбаченою відповідним додатком до даного Договору доручення.

На виконання вищезазначеного Договору доручення ПАТ «Банк Михайлівський» від імені ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» укладались з фізичними особами (Клієнтами) договори позики за встановленою формою, та залучались кошти на рахунок ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» (далі – Договір позики).

Зміст вказаних фактичних обставин свідчить про те, що у межах спірних правовідносин ПАТ «Банк Михайлівський» виступав повіреним, хоча про це й не було зазначено у договорі № 980-058-000222475, укладеному 15.04.2016 між ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» та позивачем.

Матеріали справи не містять відомостей про те, що позивач був повідомлений банком під підпис про непоширення гарантій банку на кошти у сумі 30 088,53 грн. станом на 19.05.2016, повернуті на рахунок позивача за договором з небанківською фінансовою установою від 15.04.2016.

Отже, у справі, яка розглядається, кошти позивача відповідають чітко визначеним критеріям, визначеним змінами, внесеними до Закону № 4452-VI

Законом № 1736-VIII, а тому вони прирівнюються до вкладу, а позивач, відповідно – до вкладника.

З урахуванням наведеного, колегія суддів погоджується із висновком судів попередніх інстанцій в частині визнання протиправною бездіяльності Уповноваженої особи Фонду на здійснення ліквідації ПАТ «Банк Михайлівський» щодо не включення повної інформації до переліку вкладників та зобов'язання її подати до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб додаткову інформацію щодо позивача як вкладника, який має право на відшкодування коштів за вкладами ПАТ «Банк Михайлівський» за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Водночас, мотиви, з яких виходили суди попередніх інстанцій, підлягають зміні, оскільки ґрунтуються на неправильному правозастосуванні, а саме: незастосуванні закону, який підлягав застосуванню.

Щодо позовних вимог про визнання протиправним та скасування рішення Уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ «Банк Михайлівський» Волкова О. Ю. про визнання переказу коштів (транзакція), здійсненого ТОВ «ІРЦ» 19.05.2016 в сумі 30 000 грн. з призначенням платежу «повернення коштів згідно з договором № 980-058-000222475» від 15.04.2016 на рахунок № НОМЕР_1, що належить ОСОБА_1 нікчемним, колегія суддів враховує правовий висновок, сформований Великою Палатою Верховного Суду, зокрема у постанові від 04.07.2018 № 819/353/16 у подібних правовідносинах щодо застосування норм матеріального права у спорах цієї категорії щодо можливості розгляду в судовому порядку позовних вимог про визнання відповідачем нікчемним укладеного з позивачем договору.

Так, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що встановлена правова природа наказу Уповноваженої особи Фонду про визнання правочинів нікчемними унеможлиблює здійснення судового розгляду щодо визнання його недійсним, а тому позовні вимоги про визнання протиправним та скасування наказу в частині визнання правочину за договором банківського вкладу (депозиту), укладеного між банком та позивачем, нікчемним, не можуть бути розглянуті в судовому порядку.

Враховуючи викладене, колегія суддів рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 20.09.2018 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30.01.2019 скасувала в частині визнання протиправним та скасування рішення Уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ «Банк Михайлівський» Волкова О. Ю. про визнання переказу коштів (транзакція), здійсненого ТОВ «ІРЦ» з призначенням платежу «повернення коштів згідно з договором № 980-058-000222475» від 15.04.2016 на рахунок № НОМЕР_1, що належить ОСОБА_1, нікчемним та закрила в цій частині провадження у справі.

В іншій частині рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 20.09.2018 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30.01.2019 змінено в частині мотивів задоволення позову.

Детальніше з текстом постанови ВС від 30.01.2020 у справі № 817/710/18 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87268814>

2.9. Для повного, об'єктивного та всебічного з'ясування обставин справи суду необхідно надати належну правову оцінку кожному окремому доказу та їх сукупності, які містяться в матеріалах справи або витребовуються, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, з посиланням на це в мотивувальній частині свого рішення.

В січні 2019 року ФОП ОСОБА_2 звернулась до суду із позовом до Головного управління ДФС в Івано-Франківській області, в якому просила визнати протиправними та скасувати податкові повідомлення-рішення та рішення про застосування штрафних санкцій за донарахування відповідним органом доходів і зборів або платником своєчасно не нарахованого єдиного внеску.

Івано-Франківський окружний адміністративний суд рішенням від 19.04.2019 позов задовольнив частково.

Восьмий апеляційний адміністративний суд постановою від 06.08.2019 рішення Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 19.04.2019 скасував в частині задоволення позову та в цій частині прийняв нове, яким у задоволенні позову відмовив. В іншій частині рішення залишив без змін.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду дослідивши матеріали справи зазначила наступне.

Об'єктом оподаткування податком на доходи фізичних осіб є чистий оподатковуваний дохід, який визначається, як різниця між загальним оподатковуваним доходом (виручка у грошовій та не грошовій формі) і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з отриманням доходу у межах здійснюваної фізичною особою-підприємцем господарською діяльністю. У податковому обліку понесені витрати мають бути підтверджені відповідними розрахунковими, платіжними та іншими документами, які містять відомості про господарську операцію, підтверджують її фактичне здійснення, тобто фактичний рух активів або зміни у власному капіталі чи зобов'язаннях платника податків у зв'язку з його господарською діяльністю. Платник податків зобов'язаний вести в установленому порядку облік доходів і витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань.

Водночас вказаними правовими нормами не передбачено обов'язок платника податків формувати у складі витрат, безпосередньо пов'язаних з отриманням доходів, витрати лише того періоду, коли визнані доходи від реалізації товарів, робіт, послуг.

Застереження про те, що витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені, яке, в свою чергу, передбачено пунктом 7 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», разом зі ст. 134 Податкового кодексу України (об'єкт оподаткування) не розповсюджується на позивача як на фізичну особу-підприємця, що перебуває на загальній системі оподаткування, оскільки оподаткування доходів, отриманих фізичною особою-підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, визначається ст. 177 Податкового кодексу України.

Так, відповідно до п 1 ч. 2 ст. 6 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» платник єдиного внеску зобов'язаний своєчасно та в повному обсязі нараховувати, обчислювати і сплачувати єдиний внесок.

Положеннями абз. 4 п. 1 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» встановлено, що платниками єдиного внеску є фізичні особи, які забезпечують себе роботою самостійно, та фізичні особи, які використовують працю інших осіб на умовах трудового договору.

За змістом абз. 1 п. 2 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» єдиний внесок нараховується для платників, зазначених у п. 1 (крім, абз. 7) ч. 1 ст. 4 цього Закону, – на суму нарахованої кожній застрахованій особі заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону України «Про оплату праці», та суму винагороди фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами.

Підпунктом 1.2 пункту 16-1 підрозділу 10 розділу XX Перехідних положень Податкового кодексу України визначено, що об'єктом оподаткування військовим збором є доходи, визначені ст. 163 цього Кодексу – загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід.

Вказані вище обставини справи судами не досліджені, а тому для повного, об'єктивного та всебічного з'ясування обставин справи суду необхідно надати належну правову оцінку кожному окремому доказу та їх сукупності, які містяться в матеріалах справи або витребовуються, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, з посиланням на це в мотивувальній частині свого

рішення, враховуючи при цьому відповідні норми матеріального права при дотриманні норм процесуального права.

Щодо податкового повідомлення-рішення від 01 серпня № 0013861305, яким позивачу збільшено суму грошового зобов'язання за платежем «податок на додану вартість», слід звернути увагу на таке.

Відповідно до п. 181.1 ст. 181 Податкового кодексу України (в редакції, чинній на момент виникнення спірних відносин) у разі якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню згідно з цим розділом, у тому числі з використанням локальної або глобальної комп'ютерної мережі, нарахована (сплачена) такій особі протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 1 000 000 гривень (без урахування податку на додану вартість), така особа зобов'язана зареєструватися, як платник податку у контролюючому органі за своїм місцезнаходженням з дотриманням вимог, передбачених ст. 183 цього Кодексу, крім особи, яка є платником єдиного податку першої – третьої групи.

Згідно з п. 183.1 ст. 183 Податкового кодексу України будь-яка особа, що підлягає обов'язковій реєстрації, як платник податку, подає до контролюючого органу за своїм місцезнаходженням (місцем проживання) реєстраційну заяву.

У разі обов'язкової реєстрації особи, як платника податку реєстраційна заява подається до контролюючого органу не пізніше 10 числа календарного місяця, що настає за місяцем, в якому вперше досягнуто обсягу оподатковуваних операцій, визначеного у ст. 181 цього Кодексу (п. 183.2 ст. 183 Податкового кодексу України).

При цьому положення «без урахування податку на додану вартість» слід розуміти, як необхідність вирахування суми податку на додану вартість із загальної суми із здійснення операцій з постачання товарів, в іншому випадку вказане правове положення не матиме застосування, оскільки відповідні норми стосуються осіб, що не є платниками податку на додану вартість та відповідно не пов'язані з жодним іншим податком на додану вартість, окрім того, що сплачується ними при придбанні товарів (послуг).

Отже, обов'язок зареєструватися платником податку на додану вартість виникає у суб'єкта підприємницької діяльності за умови перевищення ним протягом останніх 12 календарних місяців виручки від здійснення операцій з постачання товарів/послуг понад 1 000 000 гривень (без урахування податку на додану вартість).

Крім того, з 01.01.2015 Законом України від 28.12.2014 №71-VII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» запроваджено акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів. Порядок обчислення акцизного податку регулюється розділом VI Податкового кодексу України.

Відповідно до п.п. 14.1.4 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України акцизний податок – непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених цим Кодексом, як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції).

Отже, акцизний податок є непрямим податком, що встановлюється у вигляді надбавки до ціни, оплачується покупцями при купівлі підакцизних товарів, а в бюджет вноситься продавцями таких товарів за визначеними ставками.

Таким чином, сума акцизного податку не включається до складу доходу та витрат фізичної особи-підприємця, який перебуває на загальній системі оподаткування.

Отже, для встановлення обставин, пов'язаних з донарахуванням контролюючим органом грошового зобов'язання з податку на додану вартість, судам необхідно було встановити розмір виручки, отриманої суб'єктом підприємницької діяльності протягом останніх 12 календарних місяців, врахувавши при цьому, що перевищення її граничного розміру, встановленого у п. 181.1 ст. 181 Податкового кодексу України, має бути без урахування податку на додану вартість та акцизного податку.

Мотиви суду першої інстанції щодо задоволення позову в цій частині позовних вимог ґрунтуються лише на поясненнях представника відповідача. Водночас, суд апеляційної інстанції погодився із висновками акту перевірки щодо перевищення позивачем у липні 2017 року виручки понад 1 000 000 грн. не встановивши конкретний обсяг виручки, отриманої позивачем.

Отже, вказані висновки судами зроблено без дотримання принципу офіційного з'ясування обставини у справі, що позбавило Верховний Суд можливості перевірити правильність судових рішень у цій частині позовних вимог.

Судами попередніх інстанцій порушені норми процесуального права, які унеможливили встановлення фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення справи внаслідок не дослідження доказів у справі

Враховуючи зазначене, колегія суддів Касаційного адміністративного суду скасувала рішення судів попередніх інстанцій, а справу направила на новий розгляд.

Детальніше з текстом постанови ВС від 22.01.2020 у справі № 300/91/19 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87238002>

Веб-сторінка Восьмого
апеляційного адміністративного
суду на веб-порталі
«Судова влада України»

Офіційний акаунт
Восьмого апеляційного
адміністративного суду
в соціальній мережі facebook